

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2021	Tekijä/tekijät Jani Heikkilä
Koulutus Liiketalous		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi TALOUSTAANTUMIEN VAIKUTUS SÄÄSTÄMISEEN JA SIOJITTAMISEEN. Koronaviruspandemia 2020–2021		
Työn ohjaaja Sara Åhman		Sivumäärä 48

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin taloustaantumien vaikuttivat säästämiseen ja sijoittamiseen. Tarkemmin kyseessä oli selvittää vuonna 2019 puhjennun ja nopeasti levinneen covid-19-koronaviruksen ja sen myötä aiheutuneen taloustaantumien vaikutuksia säästämiseen ja sijoittamiseen.

Teoriaosuus työssä muodostui säästämisen ja sijoittamisen sekä taloustaantumien ja kriisien. Säästämisen ja sijoittamisen kohdalla käytiin läpi yleisimpiä sijoituskohteita. Lisäksi käsiteltiin sijoitussuunnitelmaa ja sen sisältöä. Taloustaantumien osiossa tutustuttiin kolmeen aiempaan talouskriisiin: 1990-luvun lamaan, finanssikriisiin ja euroalueen velkakriisiin. Oma osionsa oli myös koronaviruspandemialla aikavälillä kevät 2020–kevät 2021.

Työn tutkimuksellinen osuus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin haastatteluja. Haasteltaviksi valikoitui 25–50-vuotiaita yksityishenkilöitä pääkaupunkiseudulta, Etelä-Pohjanmaalta sekä Oulun seudulta. Heitä oli yhteensä yhdeksän eli kolme jokaiselta alueelta. Haastattelut muodostuivat kolmesta teemasta, joita olivat rahankäyttö ja taloudellinen tilanne, säästäminen ja sijoittaminen sekä tulevaisuuden näkymät. Haastattelujen kautta saatujen tulosten analysoinnissa käytettiin tukena kuluneen vuoden aikana ilmestyneitä erilaisia raportteja ja tutkimuksia, jotka käsittelevät aihealuetta.

Tutkimuksellisen osuuden tuloksena voitiin huomata, että kulutustottumukset olivat jossain määrin muuttuneet. Koronaviruksen leviämistä estävät rajoitukset olivat rajanneet mahdollisuuksia kuluttaa, mikä vaikutti säästöjen muodostumiseen tietyillä osa-alueilla. Kuitenkin samaan aikaan tiettyihin asioihin kului normaalia enemmän rahaa, mutta säästöjä lähtökohtaisesti oli muodostunut kuluneen vuoden aikana. Sijoittamisen osalta merkittävin havainto oli kiinnostus osakesijoittamiseen. Sijoittamisen suosio oli yleisestikin kasvanut, ja siihen vaikuttivat opportunismi sekä vapaa-ajan määrän kasvu. Tulevaisuuteen keväällä 2021 suhtauduttiin luottavaisesti eikä pahempia uhkakuvia tällä hetkellä koettu.

Asiasanat

Finanssikriisi, lama, sijoittaminen, sijoituskohteet, sijoitussuunnitelma, säästäminen, taloustaantuma

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2021	Author Jani Heikkilä
Degree programme Business Administration		
Name of thesis THE IMPACT OF ECONOMIC RECESSIONS ON SAVINGS AND INVESTMENTS. Covid-19 pandemic 2020–2021		
Centria supervisor Sara Åhman		Pages 48
<p>Aim of this study was to examine what kind of impact an economic recession has towards savings and investments. The objective was to study what kind of influence the covid-19 pandemic which emerged in 2019 has had on savings and investments.</p> <p>Theoretical framework of the study consisted of two parts. The first part was savings and investments and the second was economic recessions. The first part introduced different kinds of investment alternatives. Also, we took a closer look at investment plans and what they hold. The second part acquainted with three major economic crises: The great depression of the 1990s, the 2008 financial crisis and the European debt crisis. Moreover, the pandemic between 2020–2021 had its own segment in the study.</p> <p>The research was done as a qualitative research using interviews. Age distribution of interviewees was 25–50 years old and they were from Southern Finland, South Ostrobothnia and Northern Finland. Altogether there were three people from each region. The interviews had three themes: personal economic situation, savings and investments and finally prospects. Moreover, reports and research from the past year were used to analyse the results of the interviews.</p> <p>The results indicated that consumer spending habits changed to some extent during the last year. The restrictions of spreading the virus limited the opportunities to spend money and therefore accumulated savings. At the same time certain expenses rose. The most significant perception regarding investments was the increasing popularity of equity trading. Overall interest towards investing had increased. The results indicated that the reason behind this is opportunism and increased leisure time. Finally, in the Spring of 2021 people tended to be quite optimistic about the future.</p>		

Key words

Depression, economic depression, financial crisis, investing, investment plan, savings.

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 SÄÄSTÄMINEN JA SJOITTAMINEN	3
2.1 Sijoituskohteet	3
2.1.1 Pankkitalletukset	4
2.1.2 Osakesijoittaminen	5
2.1.3 Sijoitusrahastot	7
2.1.4 Muut sijoituskohteet	10
2.2 Suunnitelmallisuus säästämässä ja sijoittamisessa	12
2.2.1 Oman talouden lähtötilanne	13
2.2.2 Sijoittamisen tavoitteet ja aikahorisontti	13
2.2.3 Riskienhallinta ja sijoituskohteiden allokaatio	14
2.2.4 Sijoitusten seuranta	15
3 TAANTUMA JA LAMA	17
3.1 Suomen 1990-luvun lama	18
3.2 Vuoden 2008 finanssikriisi	20
3.3 Euroalueen velkakriisi	22
3.4 Koronaviruspandemia	23
4 TUTKIMUSKYMYS JA -MENETELMÄT	26
4.1 Tutkimusmenetelmä	26
4.2 Haastateltavat	29
5 TULOKSET JA POHDINTA	31
5.1 Rahankäyttö ja taloudellinen tilanne	31
5.2 Säästäminen ja sijoittaminen	33
5.3 Tulevaisuuden näkymät	35
5.4 Taloudellisen tilanteen ja säästämisen pohdinta	36
5.5 Sijoittamisen pohdinta	38
5.6 Tulevaisuuden näkymien pohdinta	40
6 YHTEENVETO	42
LÄHTEET	45
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Osakkeiden kotitalousomistajien määrä 2019 – 30.4.2021	7
KUVIO 2. Esimerkki sijoitussuunnitelman sisällöstä	12
KUVIO 3. Sijoituskohteiden vertailu tuotto-odotuksen ja riskin suhteen	14
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Haastateltavat	30

1 JOHDANTO

Koronaviruspandemia on aiheuttanut suuria haasteita ympäri maailmaa viimeisen vuoden aikana. Koronaviruksesta on seurannut suuria ongelmia ennen kaikkea terveydenhuollolle mutta niin myös taloudelle. Viruksen leviämistä estävät rajoitukset ovat olleet merkittävä osa arkeamme. Rajoitukset ovat vaikuttaneet eri tavoin eri toimialoihin – osa yrityksistä on hyötynyt pandemiasta taloudellisesti, kun taas osalla tilanne on johtanut liiketoiminnan lopettamiseen. Pandemia on vaikuttanut myös huomattavasti yksityishenkilöiden rahankäyttöön. Juuri tätä näkökulmaa haluan tutkia tässä opinnäytetyössä.

Tämän työn tarkoituksena on selvittää, miten vuonna 2020 alkanut COVID-19-pandemia on vaikuttanut ihmisten säästämiseen ja sijoittamiseen. Työn tavoitteena on etenkin selvittää niitä tekijöitä ja asioita, joita nykyinen taloustaantuma on aiheuttanut säästämiseen ja sijoittamiseen. Tavoitteena on selvittää kulutustottumuksiin kohdistuneita muutoksia kulujen ja menojen osalta. Lisäksi selvitetään, miten nykytilanne on vaikuttanut säästöjen muodostumiseen. Sijoittamisen osalta tarkastellaan muun muassa erilaisiin sijoituskohteisiin liittyviä ilmiöitä ja syitä niiden taustalla. Lopuksi selvitetään, millä tavoin tulevaisuus tällä hetkellä koetaan.

Kyseiselle työlle teoreettisen viitekehyksen luovat otsikkotasolla säästäminen ja sijoittaminen sekä taantuma ja lama. Säästämisen ja sijoittamisen luvussa tutustutaan yleisimpiin sijoituskohteisiin. Sijoituskohteiden suhteen käydään yleisesti läpi niille ominaisia piirteitä. Työssä käytyjä sijoituskohteita ovat muun muassa pankkitalletukset, osakesijoittaminen sekä sijoitusrahastot. Lisäksi tutustutaan lyhyesti myös muihin sijoituskohteisiin kuten asuntosijoittamiseen sekä kryptovaluuttoihin. Sijoittamisen ja säästämisen toisessa osiossa puolestaan tutustutaan sijoitussuunnitelmaan eli siihen, millaista suunnitelmallisuutta sijoittamisen ja säästämisen taustalla tulisi olla.

Teoreettisen osuuden toisen puolen luovat taantuma ja lama, ja siinä käsitellään erilaisia talouskriisejä niin Suomen kuin maailmanlaajuisellakin tasolla. Ensimmäisenä syvennytään 1990-luvun lamaan. Kyseinen lama on merkittävä osa suomalaista taloushistoriaa, minkä vuoksi asiaan perehdytäänkin perusteellisesti. Vuoden 2008 finanssikriisi aiheutti maailman-

laajuisesti merkittäviä ongelmia Yhdysvalloissa puhjenneen asuntolainakuplan myötä. Kyseistä lamaa seurasi nopeasti vuonna 2010 euroalueen velkakriisi, johon kaksi vuotta aiemmin tapahtuneella finanssikriisillä oli oma osuutensa. Pääasiallinen syy euroalueen talouskriisille oli kuitenkin sen aikainen talouspolitiikka ja rahankäyttö, josta pahimpana kärsijänä oli Kreikka. Lopuksi käydään läpi vallitsevaa koronaviruksen muovaamaa aikakautta.

Työn tavoitteena ei ole muodostaa yhtä yleistämiskelpoista vastausta, vaan päästä sisälle siihen ajatusmalliin, joka kyseisten aihealueiden myötä syntyy. Sen vuoksi kyseinen työ toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa tiedonkeruumenetelmänä käytetään haastatteluja. Haastatteluissa keskustellaan yksityishenkilöiden kanssa kolmesta eri aihealueesta, joita ovat rahankäyttö ja taloudellinen tilanne, säästäminen ja sijoittaminen sekä tulevaisuuden näkymät. Oleellinen osa tuloksen muodostumista ovat sekundääriaineistot, joihin haastattelujen tuloksia peilataan. Sekundääriaineistoina toimivat muun muassa Suomen Pankin sekä tilastokeskuksen julkaisut ja tilastot.

2 SÄÄSTÄMINEN JA SIJOITTAMINEN

Säästämisenä voidaan pitää sitä, että ostaa tuotteita halvalla tai ostaa vain välttämättömiä tuotteita tai palveluja. Kuitenkin tässä työssä näkökulmana säästämiseen toimivat erilaiset varallisuuden sijoittamisen muodot. Säästäminen itsessään ei siis tarkoita sijoittamista, mutta usein oleellisena osana säästämistä ovat nimenomaan erilaiset sijoittamisen muodot. Säästämisen ja sijoittamisen erona voidaan pitää sitä, että säästämisen tarkoituksena on ylläpitää olemassa olevaa varallisuutta tai hankkia hyvin maltillista tuottoa, ja puolestaan sijoittamisessa tarkoituksena on varallisuuden kasvattaminen sijoittamisen kautta saatujen tuottojen myötä. Toisaalta kansantaloustieteen näkökannalta on myös niin, että vaurastuminen on mahdollista vain säästämällä osa tuloista. Mikäli tulot menevät kokonaisuudessaan kulutukseen, ollaan silloin ympyrää kiertävässä taloustilanteessa, joka ei varsinaisesti etene mihinkään. Tärkeää siis on, että tulojen suuruudesta huolimatta pyritään niistä osa panemaan säästöön sekä ennen kaikkea laittamaan raha tekemään töitä eli sijoittamaan rahaa erilaisiin vaihtoehtoihin. (Saario 2016.)

2.1 Sijoituskohteet

Perinteisten pankkitalletusten lisäksi on olemassa useita erilaisia vaihtoehtoja sijoittaa varoja. Mahdollisia sijoituskohteita ovat muun muassa osakkeet, erilaiset sijoitusrahastot sekä vakuutussäästöt. Yleisesti voidaan sanoa, että erilaiset sijoituskohteet eroavat toisistaan niihin sisältyvän riskin ja sijoituksen keston mukaan. Tehokas tapa tehdä omista sijoituksista varmempia on hajauttaa sijoitukset, jolloin sijoituksien riski pienenee. Itselle sopivien instrumenttien tunnistaminen ja valitseminen voi tuntua haastavalta, mutta valintaa voi kuitenkin helpottaa tunnistamalla esimerkiksi oman riskinsietokyvyn sekä henkilökohtaiset säästämisen ja sijoittamisen tavoitteet. (Finanssialalle.)

2.1.1 Pankkitalletukset

Perinteisimpiä säästämisen muotoja ovat talletukset erilaisille tileille. Talletusten vahvuutena voidaan pitää niiden helppoutta ja riskittömyyttä. Toisaalta tuotto on verrattain pientä, sillä talletusten voidaan katsoa pääasiassa taistelevan vain inflaatiota vastaan niin, että talletusten määrä pysyy samana tai kasvaa vain hieman. Tilit lisäksi eroavat toisistaan merkittävästi. Kuten nimestäkin on pääteltävissä, käyttötili on tarkoitettu päivittäisten raha-asioiden hoitoon. Varsinaiseen säästämiseen käyttötili ei ole järkevä ratkaisu, mutta käyttötilin voi kylläkin yhdistää säästämiseen ja sijoittamiseen hoitotilin muodossa. Säästämiseen ja sijoittamiseen tarkoitettut tilit ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden käyttäminen päivittäisten raha-asioiden hoitamiseen on haastavaa, tileihin liittyvien mahdollisten rajoitusten vuoksi, esimerkiksi nostorajoituksista. Säästämisen ja sijoittamisen tilejä on pääasiassa kahdenlaisia: jatkuvia ja määräaikaista. Jatkuva säästötili on loistava vaihtoehto kuukausisäästämiseen, sillä tilille on mahdollista tehdä säästösopimus, jonka mukaan tilille siirretään tietty summa kuukausittain. Käyttötarkoituksena jatkuvalle säästötilille on esimerkiksi jokin uusi hankinta, jota varten säästetään, kuten auto. Puolestaan määräaikaista säästötilissä rahat sidotaan etukäteen sovitun määräaikaisuuden ajaksi, jonka jälkeen rahat ovat nostettavissa. Säästötileillä korkoon yleensä vaikuttavat talletuksen suuruus sekä talletusaika. (Finanssialalle.)

Pankkitalletukset ovat olleet mielenkiintoisessa tilanteessa jo jonkin aikaa. Suomen Pankin tilastoista on nimittäin nähtävissä, että tileille maksettu korko on ollut viimeisen parin vuoden ajan hyvin matala ja nyt tileille maksettu korko on nollassa (Suomen Pankki 2021a). Rahoja ei siis ole kovinkaan järkevää pitää tilillään kovin suurta summaa säästämis- tai puhumatta-kaan sijoittamismielessä. Harvat pankit kuitenkin edelleen tarjoavat 10 000 euron määräaikaistalletuksille hyvin pientä korkoa mutta käytännössä pankkitileille tarkoituksen mukainen vuosia kestävä säästäminen ei ole järkevää (Kauppalehti 2021).

ASP eli asuntosäästöpalkkiotili on puolestaan kätevä tilille säästämisen muoto ja kannustaa nuoria ensiasunnon hankinnassa. ASP-tili on tarkoitettu 15–39-vuotiaille, joilla ei ole aiemmin ollut omistuksessa asuntoa tai heidän omistajuutensa asunnosta on ollut alle 50 prosenttia. Kun henkilö on saanut säästettyä 10 prosenttia tulevan asunnon hinnasta eli niin sanotun omasäästöosuuden, voi pankki tällöin myöntää ASP-lainan. Lisäksi ASP-lainaan kuuluu muun muassa maksuton valtioneuvoston korkotuki kymmenen vuoden ajalle. ASP-tilille pankit maksavat yhden prosentin talletuskorkoa sekä 2–4 prosentin lisäkorkoa, siinä

vaiheessa, kun säästötavoitteeseen on päästy ja asunto hankitaan. Yhteensä lisäkorkoa maksetaan tallettamisen aloitusvuodelta sekä viideltä seuraavalta vuodelta. ASP-tileille on myös ominaista se, että kalenterivuosineljännestä kohti tilille tehtävän talletuksen on oltava vähintään 150 euroa ja enintään 3 000 euroa. Talletuksia tulee myös tehdä vähintään kahdeksana kalenterivuosineljänneksenä, mutta niitä ei kuitenkaan tarvitse tehdä perättäisinä vuosineljänneksinä, vaan säästämisestä voi myös pitää taukoa tarvittaessa. (Valtionkonttori 2021.)

2.1.2 Osakesijoittaminen

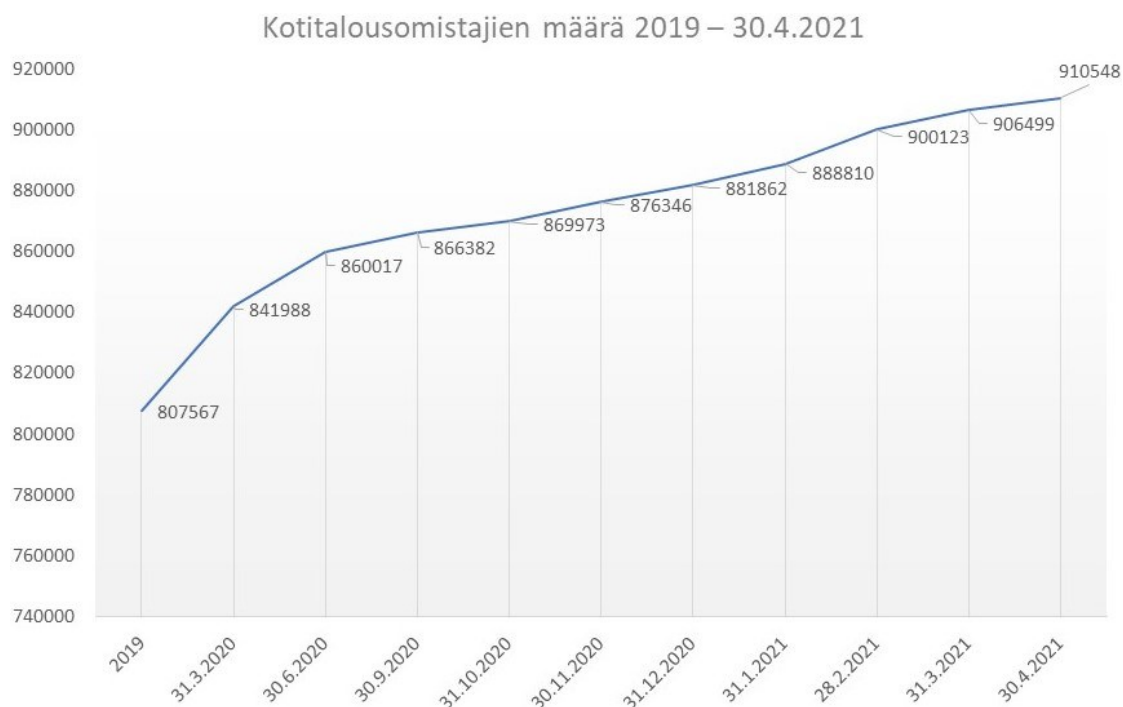
Osakkeilla tarkoitetaan jonkin osakeyhtiön omistusosuuksia. Sijoittajan osuus yrityksestä määräytyy sijoittajan omistuksessa olevien osakkeiden suhteesta yrityksen liikkeelle laske-miin osakkeisiin. Osakkeenomistajana sijoittajalla on oikeus yhtiön voitonjakoon osinkoina. Osakkeenomistajan oikeuksiin kuuluu myös mahdollisuus osallistua yhtiökokoukseen sekä olla mukana päättämässä yhtiön asioista esimerkiksi osakkeenomistajuuden tuoman äänioi-keuden kautta. Lisäksi osakkeenomistajat saavat etuoikeuden yhtiön uusien osakkeiden mer-kintään. (Elo & Saarhelo 2018, 21; Pörssisäätiö 2017; Saario 2016.)

Arvopapereiden kauppapaikka on pörssi, jossa käydään kauppaa pörssiin listattuna olevien yhtiöiden osakkeilla eli pörssiosakkeilla. Pörssiin listautuakseen yhtiön on täytettävä tietyt laatukriteerit, kuten kunnollinen ja vakiintunut liiketoiminta sekä riittävä raportointi. Tällä ta-voin pystytään välttämään kohtuuttomia riskejä. Pörssi mahdollistaa sijoittajille helpon ja ma-talakustanteisen keinon käydä kauppaa keskenään. Pörssikauppa tapahtuukin pääasiassa ainoastaan sijoittajien välillä, ostamalla ja myymällä yhtiön aiemmin liikkeellepanemia osak-keita. Raha siis liikkuu sijoittajien välillä, eikä rahaa varsinaisesti liiku sijoittajalta suoraan yhti-ölle. Kuitenkin esimerkiksi laajentumishaluinen yhtiö, joka haluaa lisää rahoitusta voi järjestää osakeannin eli laskea liikkeelle uusia osakkeita, jolloin raha virtaa sijoittajalta suoraan yhti-ölle. (Elo & Saarhelo 2018, 21; Pörssisäätiö 2017; Saario 2016.)

Osakesijoittamisessa tuotot muodostuvat kahdella eri tapaa: yhtiön voitoista jaetusta osake-kohtaisesta osingosta sekä osakkeen arvonnoususta. Tämä tarkoittaa sitä, että osakkeen myyntihinta on korkeampi kuin ostohinta. (Pörssisäätiö 2017.) Osakkeen hinnan muodostu-miseen vaikuttavat osakkeen kysyntä ja tarjonta pörssimarkkinoilla. Esimerkiksi positiiviset

uutiset nostavat kyseisen yhtiön osakkeen kysyntää ja samalla nostaa osakkeen arvoa. Negatiiviset uutiset ja näkymät puolestaan saavat osakkeenomistajat luopumaan omistuksistaan, mikä lisää tarjontaa ja näin ollen laskee kyseisen osakkeen arvoa. Monilla saattaakin olla vääristynyt käsitys osakkeista ja niiden omistamisesta. Tämä johtuu osakkeiden aika ajoin melko reippaistakin heilahduksista. Lyhyen aikavälin ja huonosti ajoitetun oston myötä muodostuu helposti vääränlainen kuva osakesijoittamisesta. Lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna osakkeen hintamuutoksiin vaikuttavat hetkelliset ilmiöt ja tapahtumat, kun taas pitkällä aikavälillä osakkeiden hintakehitykseen vaikuttavat makrotaloudelliset seikat sekä pörssiyritysten menestyminen osingonmaksajina. (Saario 2016.)

Osakesijoittamisen kannalta merkittävä muutos tapahtui vuoden 2020 alussa, jolloin sijoittajat pystyivät avaamaan itselleen osakesäästötilin. Osakesäästötili tarjoaa sijoittajille loistavat mahdollisuudet sijoittaa rahojaan pörssiin listattuihin koti- ja ulkomaisiin osakkeisiin. Tilille käyttäjä voi tallettaa maksimissaan 50 000 euroa, joko kerralla tai useampana talletuksena. Osakesäästötilin suurimpana etuna on sen verotus. Osakesäästötilillä olevista osingoista ja myyntivoitoista ei makseta veroa, mikä mahdollistaa säästettyjen verojen uudelleen sijoittamisen, joka edelleen tehostaa korkoa korolle -ilmiötä. Osakesäästötilillä olevista tuotoista, mukaan lukien osingot, maksetaan pääomavero vasta siinä vaiheessa, kun rahaa nostetaan pois tililtä. Rahaa siirrettäessä pois osakesäästötililtä lasketaan veronalainen tuotto seuraavalla tapaa: $(\text{voitto} / \text{osakesäästötilin käypäarvo}) \times \text{nostettu määrä}$. Esimerkiksi osakesäästötilille siirretään 5 000 euroa. Osakkeiden arvo nousee 1 000 euroa eli tilin käypä arvo on 6 000 euroa. Osakkeita myydään ja tililtä nostetaan 1 500 euroa, jolloin voitto on 1 000 euroa, tilin käypä arvo 6 000 euroa ja nostettu määrä 1 500 euroa, josta veronalaista pääomatuloa on 250 euroa. (Vero 2021; Heikinheimo 2021.)

KUVIO 1. Osakkeiden kotitalousomistajien määrä 2019 – 30.4.2021 (mukaillen Pörssisäätiö 2021)

Kuviossa 1. on nähtävissä Pörssisäätiön julkaisema tilasto kotitalousomistajien määrästä. Maaliskuun 2020 ja huhtikuun 2021 välillä uusia kotitalousomistajia on tullut yhteensä melkein 70 000 uutta. Toisaalta trendi on ollut nouseva ennen koronaviruksen puhkeamistakin mutta suuri harppaus kotitalousomistajien määrässä on tapahtunut kuluneen vuoden aikana. (Pörssisäätiö 2021.) Lisäksi osakesijoittamisen ilmiötä tukee täysin esimerkiksi Osakesäästäjien, Pörssisäätiön ja Viisas Raha -talouselhden teettämä sijoittajabarometri. Sijoittajabarometrissa nousee esille se, että kyselyyn vastanneista yli 3 500 sijoittajasta 76 prosenttia oli kasvattanut sijoituksiaan osakemarkkinoilla viimeisen puolen vuoden aikana. (Krok 2021.)

2.1.3 Sijoitusrahastot

Yksinkertaisuudessaan rahastosijoittamisessa on kyse siitä, että rahastoyhtiöt keräävät sijoittajien varat yhteen ja sijoittavat ne eteenpäin erilaisiin sijoituskohteisiin, joista yhdessä muodostuu sijoitusrahasto. Sijoitusrahasto jakautuu toisiinsa nähden samansuuruisiin rahastosuuksiin, joista muodostuu rahaston rahastopääoma. Pääoma heilahtelee sen mukaan, kuinka paljon rahastoon tulee uusia sijoituksia ja kuinka paljon vanhoja lunastetaan, eli mitä

enemmän rahastoon sijoitetaan, sitä enemmän lasketaan liikkeelle rahasto-osuuksia. Lisäksi pääoman vaihteluun vaikuttavat rahastossa olevien sijoitusten pörssikurssien ja korkotasojen heilahteluista johtuvat arvonmuutokset. Rahastoon sijoitettuja varoja eivät omista rahastoyhtiöt vaan siihen sijoittaneet henkilöt, yhteisöt ja säätiöt. Jokaisen rahastoon sijoittaneen omistusosuus määräytyy sen mukaan, kuinka paljon kyseinen sijoittaja on rahastoon sijoittanut. (Finanssialalle 2021; Elo & Saarhelo 2018, 53; Pörssisäätiö 2015, 5.)

Tyypillisen sijoitusrahaston arvo ei muodostu markkinoilla kysynnän ja tarjonnan perusteella, vaan rahaston arvo määräytyy sen sisällä olevien arvopapereiden ja muiden sijoituskohteiden markkina-arvojen mukaisesti (Elo & Saarhelo 2018, 53). Rahaston arvon avulla pystytään laskemaan, mikä on sijoitusrahaston yksittäisen rahasto-osuuden arvo. Yleisesti suomalaisissa sijoitusrahastoissa arvo lasketaan jokaisena pankkipäivänä, kun taas ulkomaisissa ja erikoissijoitusrahastoissa on mahdollista, että rahaston arvo lasketaan harvemmin. Rahasto-osuuden hinta on kuitenkin aina sama riippumatta siitä, onko kyseessä rahastoon sijoittava tai rahasto-osuudestaan luopuva henkilö, sillä sen hetkinen rahaston sijoitusten käypä arvo suhteutetaan sen hetkiseen, liikkeellä olevien rahasto-osuuksien lukumäärään. (Pörssisäätiö 2015, 5–6.)

Rahasto-osuuksilla ei myöskään yleisesti käydä kauppaa pörssissä, vaan rahastopääoma nousee ja laskee sen mukaan, merkitäänkö vai lunastetaan rahasto-osuuksia. Puolestaan sijoittajalle rahastoista saadut tuotot muodostuvat rahastossa olevien sijoitusten tuotoista eli osingoista, koroista sekä sijoituskohteiden arvonnousuista ja -laskuista. Tuottojen jakamisen osalta rahastossa voi olla erilaisia rahasto-osuuksia, joita pääsääntöisesti kutsutaan tuotto-osuuksiksi ja kasvuosuuksiksi. Yleisesti yksityishenkilöiden merkitsemät rahasto-osuudet ovat kasvuosuuksia eli tuotto kasvattaa osuuden arvoa. Puolestaan tuotto-osuuden omistajille maksetaan vuosittainen tuotto, jonka maksaminen vähentää rahasto-osuuden arvoa jätetyn tuoton verran. (Pörssisäätiö 2015, 5–6.)

Sijoitusrahastojen jaottelussa voidaan ottaa huomioon niihin kohdistuva politiikka ja sääntely sekä sijoituskohteet. Sijoituskohteiden mukaisesti sijoitusrahastot voidaan ryhmitellä osakerahastoihin, yhdistelmärahastoihin, pitkän koron rahastoihin, ja lyhyen koron rahastoihin. Osakerahastot sijoituskohteina ovat pääsääntöisesti osakkeet. Osakerahastot voidaan edelleen ryhmitellä, esimerkiksi sijoituskohteiden maantieteellisen sijainnin, yhtiöiden toimialan sekä

yhtiöiden koon mukaisesti. Tuottotavoite osakerahastoille muodostuu tyypillisesti niin, että rahaston sijoituskohteiden on tavoitteena voittaa tietyn alueen osakeindeksi tai toimialaindeksi riippuen sijoituskohteiden ominaisuuksista. Esimerkiksi Suomeen sijoittavalla rahastolla vertailuindeksi voi olla OMX Helsinki Cap -tuottoindeksi. (Pörssisäätiö 2015, 7–8.)

Lyhyen koron rahastoille on puolestaan tyypillistä se, että niissä sijoitetaan 1–2 vuoden sisällä erääntyviin korkosijoituksiin, jolloin niin riski kuin tuotto-odotus ovat pienempiä pitkän koron rahastoon verrattuna (Elo & Saarhelo 2018, 54). Pitkän koron rahastoissa sijoituskohteena siis ovatkin pääsääntöisesti pidempiaikaiset, esimerkiksi yritysten ja valtioiden liikkeelle laskemat joukkolainat sekä muut korkoinstrumentit. Lopuksi korkorahastojen ja osakerahastojen yhdistelmä eli yhdistelmärahasto nimensä mukaisesti muodostuu niin osakkeista kuin korkoa tuottavista sijoituskohteista. Yhdistelmärahastoissa sijoitusten painoarvoa pystytään vaihtelemaan markkinatilanteen mukaan. Sijoitusten painoarvot sekä vaihtelurajat määritellään rahaston säännöissä, esimerkiksi niin, että kyseisen rahaston osakepaino voi olla enimmillään 60 prosenttia rahastopääomasta. Yhdistelmärahaston painoarvot voivat olla myös määrittelemättä, jolloin osakkeiden ja korkojen painoarvot muuttuvat markkinatilanteen mukaan. (Pörssisäätiö 2015, 7–8.)

Sijoitusrahastolaissa rahastot jaetaan kahteen ryhmään: Sijoitusrahastodirektiivin mukaisiin sijoitusrahastoihin, eli niin sanottuihin UCITS-sijoitusrahastoihin sekä vaihtoehtorahastoihin, esimerkiksi erikoisijoitusrahastoihin. Näistä tarkemmin säädeltyjä ovat sijoitusrahastodirektiivin mukaiset sijoitusrahastot, joille sijoitusrahastolaissa asetetaan tarkat ohjeet esimerkiksi siitä, mihin rahaston varat sijoitetaan sekä miten riskejä hallitaan hajauttamalla. Vaihtoehtorahastot voivat puolestaan sijoittaa varojaan useampiin vaihtoehtoihin eikä niiden toiminta yleisestikään ole niin tarkasti säädeltyä kuin UCITS-sijoitusrahastojen. (Pörssisäätiö 2015, 7.)

Sijoitusrahastojen suurimpana etuna on sijoitusten hajauttaminen. Rahasto-osuuksia ostaessaan sijoittaja hankkii automaattisesti itselleen rahaston sääntöjen mukaisesti hajautetun sijoitussalkun. Sijoitusrahastojen kautta sijoittajat pääsevät myös sijoittamaan sellaisiin kohteisiin, joihin yksityissijoittajille on haastavaa tai mahdotonta sijoittaa. Sijoitusrahastot ovat usein myös mieluisampia vaihtoehtoja esimerkiksi suoriin osakesijoituksiin verrattuna niiden helpouden vuoksi. Syynä tähän on se, että sijoittajan valittua itselleen sopivan rahaston huolehtivat varojen eteenpäin sijoittamisesta sekä seuraamisesta salkunhoitajat, jotka ovat alansa asiantuntijoita. (Pörssisäätiö 2015, 6.)

Rahastosijoittamisen suosioista sijoituskohteena antaa hyvän käsityksen Suomen Pankin julkaisema tiedote suomalaisista sijoitusrahastoista. Vuonna 2020 joulukuussa suomalaisten sijoitusrahastojen rahastopääoma oli ennätyselliset 135,2 miljardia euroa. Näistä suomalaisista sijoitusrahasto-osuuksista suomalaiset omistavat lähes 80 prosenttia, joiden arvo vuoden 2020 joulukuussa oli 105,1 miljardia euroa. Rahastopääoman nouseminen ennätysellisiin lukemiin on myös siinä mielessä mielenkiintoista, että vuoden 2020 tammi-maaliskuussa rahasto-osuuksien markkina-arvo laski 15,6 miljardilla eurolla ja koronapandemiasta johtuen rahasto-osuuksia lunastettiin 2,8 miljardin euron edestä. Kuitenkin kevään notkahduksen jälkeen tulleet sijoituskohteiden arvonnousut sekä uudet merkinnät kasvattivat suomalaisten sijoitusrahastojen rahastopääomaa joulukuuhun 2020 mennessä. Huhti-joulukuun välillä rahasto-osuuksien arvo kasvoi 21,9 miljardia euroa sijoitusten arvon nousun myötä. Lisäksi sijoitusrahastoihin tehtiin nettomääräisesti uusia rahasto-osuusmerkintöjä 4,5 miljardilla eurolla. (Suomen Pankki 2021b.)

2.1.4 Muut sijoituskohteet

Edellä mainittujen sijoitusinstrumenttien lisäksi vaihtoehtoja sijoittajalle on lukuisia. Esimerkiksi edellisessä alaluvussa käytyjä sijoitusrahastoja on useita. Eräs perinteisestä rahastosta poikkeava sijoituskohde on pörssinoteerattu indeksiosuusrahasto eli ETF (Exchange traded fund). ETF:ien erikoisuutena on se, että niitä voi ostaa ja myydä pörssissä samaan tapaan kuin osakkeita, joten sijoittajan kannalta ETF:t ovat välimuoto osakkeiden ja rahastojen välillä. ETF:t mahdollistavat sijoituksen tehokkaan hajautuksen monipuolisen tarjontansa ansiosta. ETF:ien avulla sijoittaja pystyy pienentämään sijoitustensa yritysrisiä, jolloin sijoitus altistuu pääasiassa ainoastaan markkinariskille eli sille, kuinka valittu markkina kehittyy, toisin kuin yksittäisiin osakkeisiin sijoittaessa, joihin kohdistuu niin markkina- kuin yritysrisiä. Vainvattoman hajautuksen lisäksi ETF:ien etuna ovat muun muassa alhaisemmat kulut esimerkiksi osakerahastoihin verrattuna sekä monipuoliset sijoitusmahdollisuudet eri omaisuusluokkiin. (Elo & Saarhelo 2018, 59; Saario 2016; Sijoittaja.fi, 2–4.)

Suosittu sijoittamisen muoto on myös asuntosijoittaminen. Asuntosijoittamisen kautta sijoittaja saa tasaista tuottoa sijoitukselleen vuokratulojen ja arvonnousun myötä. Kuitenkin näistä varmempaa tuottoa sijoittajalle antavat vuokratulot. Asunnon arvonnousun myötä saatu tuotto

vaatii onnistunutta ajoitusta asuntojen mahdollisesta hintavaihtelusta johtuen. Puolestaan vuokratuottoihin asuntojen hintaheilahtelut eivät vaikuta. Asunto sijoituskohteena tarjoaa sijoittajalle mahdollisuuden vaikuttaa siitä saatuihin tuottoihin, esimerkiksi remontoimalla asunnon, joka parantaa asunnon vuokraus- ja myyntiarvoa. Lisäksi sijoituksen onnistumiseen sijoittaja pysty vaikuttamaan valitsemalla asuntoonsa hyvän vuokralaisen. (Orava & Turunen 2016.)

Toisin kuin lähtökohtaisesti monissa muissa sijoituskohteissa, asuntosijoittaminen vaatii enemmän rahaa ja/tai vakuuksia. Asuntosijoittamiselle onkin tyypillistä velkavivun hyödyntäminen asunnon hankinnassa. Velkavivua voi hyödyntää myös osakkeiden ostoon, mutta osakkeiden heilahtelusta ja tuottojen epävarmuudesta johtuen pankit eivät myönnä lainaa niihin samaan tapaan kuin sijoitusasuntoihin, joiden vakuusarvoksi pankit keskimäärin antavat 70–80 prosenttia. Pääoman lisäksi onnistunut asuntosijoittaminen vaatii aikaa ja vaivaa. Sijoittajan on hyvä tehdä hieman taustatyötä ennen asunnon ostamista, koska sen avulla pysytään varmemmin tekemään onnistunut sijoitus. (Orava & Turunen 2016.)

Viime vuosien aikana kryptovaluuttojen suosio lähti räjähdysmäiseen kasvuun ja suosio vaikuttaa jatkuvan edelleen. Tunnetuin ja suosituin kryptovaluutta on Bitcoin, joka on ensimmäinen onnistuneesti markkinoille tuotu kryptovaluutta maailmassa, ja näin ollen myös kehittynyt. Bitcoinin viimeaikaiset suuret arvonkasvut ovat tuoneet kryptovaluutan entistä enemmän esille. Toinen hyvin tunnettu kryptovaluutta on Ethereum, joka on Bitcoinin suurin kilpailija kryptovaluuttamarkkinoilla. (Bergman 2021.)

Kryptovaluutoilla ei ole virallisesti maksuvälineen asemaa, mutta Bitcoinilla maksaminen on mahdollista tietyissä yrityksissä. Kryptovaluuttoja käytetään pääsääntöisesti sijoittamistarkoituksessa niiden arvonnoususta saatujen tulonodotusten vuoksi. Lisäksi kryptovaluuttoja ja niiden käyttöä ei ole virallisesti säännelty, mistä johtuen kryptovaluutan käyttö kuuluu osapuolten sopimusvapauden piiriin. (Fasoúlas, Manninen & Niiranen 2019, 46.) Kryptovaluutoille on kuitenkin nykyään useita eri markkinapaikkoja, jotka mahdollistavat niillä kaupankäynnin. (Bergman 2021).

2.2 Suunnitelmallisuus säästämisessä ja sijoittamisessa

Onnistuneen ja epäonnistuneen sijoituksen taustalla on usein sijoitussuunnitelma tai sen puute. Ilman suunnitelmaa sijoittaja tekee helposti spontaaneja ratkaisuja hetken mielijohteesta, esimerkiksi tekee ostopäätöksen intuition perusteella tai lunastaa rahaa sijoituksista muihin menoihin. Tällaiset ratkaisut lopulta heikentävät sijoittajan mahdollisuuksia onnistua. Onkin siis äärimmäisen tärkeää, että sijoittaja määrittelee itselleen selkeät ja yksinkertaiset säännöt, joiden mukaisesti harjoittaa sijoitustoimintaa. Suunnitelman noudattaminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta. Sijoitussuunnitelmalle ei ole tiettyä kaavaa tai muotoilua, sillä sen tärkein hyöty on se, että suunnitelman laatija käy läpi ja pohtii tiettyjä asioita suunnitelmaa määritellessä. Lisäksi sijoitussuunnitelman pohtiminen ei pelkästään rajoitu sijoittamiseen vaan on hyödyllinen työkalu myös yleisesti oman talouden hallintaan. (Havia, Lappalainen & Rinta-Loppi 2014, 249–251; Lindström & Lindström 2011; Saario 2016.) Kuviossa 2 on tiivistetysti esitetty esimerkki siitä, mitä sijoitussuunnitelma pitää sisällään.

KUVIO 2. Esimerkki sijoitussuunnitelman sisällöstä (mukaillen Elo & Saarhelo 2018, 316–319)

2.2.1 Oman talouden lähtötilanne

Sijoitussuunnitelman ensimmäisenä vaiheena on yleisesti jonkinlainen tilannekatsaus tai läpileikkaus omaan taloudelliseen tilanteeseen. Tällä tavoin on helpompi lähteä viemään suunnitelmaa eteenpäin, kun on tiedossa, mitkä vaihtoehdot ovat mahdollisia. Ensiksi on syytä käydä läpi, mitä omistaa ja mikä on omaisuuden arvo. Huomioon otetaan myös se, paljonko sijoittajalla on velkaa. Seuraavaksi määritellään tulot ja menot sekä paljonko rahaa jää säästöön. Tässä vaiheessa yleensä voi myös miettiä omia kulutustottumuksiaan ja olisiko jollain tapaa mahdollista saada enemmän rahaa säästöön esimerkiksi asettamalla itselleen kuukausittaisen säästötavoitteen, jonka kautta kerryttää varoja, joita voi myöhemmin sijoittaa. (Elo & Saarhelo 2018, 280.)

Oman lähtötilanteen huolellinen kartoittaminen luo hyvän perustan suunnitelman loppuun viemiselle ja helpottaa esimerkiksi oman riskinsietokyvyn määrittelyssä sekä auttaa yleisesti hahmottamaan, mitkä asiat ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Sijoitussuunnitelmasta saadut hyödyt eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan sijoittamiseen. Sijoitussuunnitelman laatiminen sellaisenaan koskettaa kyseisen henkilön koko talouden hallintaa. Vaikka tarkoitus ei olisi heti sijoittaa, on sijoitussuunnitelman kautta kuitenkin mahdollista saada selville, miten varoja omassa taloudessa käytetään. (Lindström & Lindström 2011.)

2.2.2 Sijoittamisen tavoitteet ja aikahorisontti

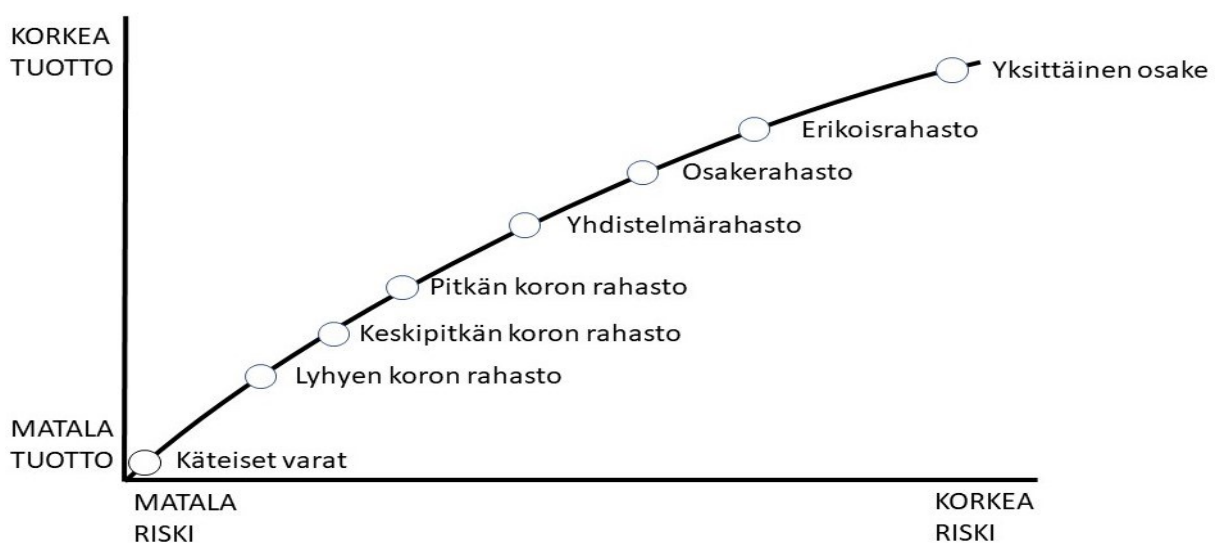
Se, mihin säästämisellä ja sijoittamisella pyritään sekä missä ajassa, määrittelee viitekehitykset sille, mitkä ovat kyseiseen suunnitelmaan järkevimät ja tehokkaimmat vaihtoehdot eri sijoituskohteista. Ensinnäkin suunnitelman kautta on hyvin oleellista selvittää se, mitä sijoituksilla tavoitellaan ja millaista tuottoa sijoituksilta odotetaan. Suunnitelman sisältö muuttuu radikaalisti sen mukaan, onko sijoitusten tarkoituksena esimerkiksi kerryttää varoja uutta autoa varten vai onko lopullinen tavoite taloudellinen riippumattomuus. (Havia ym. 2014, 250.)

Äärimmäisen tärkeää on myös määritellä, kuinka pitkällä aikavälillä sijoittamista on tarkoitus tehdä, sillä sijoitushorisontti vaikuttaa oleellisesti siihen, mitkä ovat järkevimpiä vaihtoehtoja suunnitelmaan nähden. Sijoitushorisontti itsessään on puolestaan usein yhteydessä sijoitta-

jan elämäntilanteeseen. Lyhyellä sijoittamisen aikahorisontilla ei ole järkevää sijoittaa esimerkiksi korkeatuottoisiin osakkeisiin, koska niihin sisältyy isompi riski. Osakkeiden muita sijoituskohteita paremmat tuotot muodostuvatkin nimenomaan pitemmällä aikavälillä, eli mitä pidempi sijoitushorisontti, sitä perustellumpi vaihtoehto osakesijoittaminen on. Puolestaan jos sijoitushorisontti on lyhyempi, esimerkiksi kaksi vuotta, kannattaa silloin salkun rakenne painottaa matalampituottoisiin ja riskittömämpiin sijoituskohteisiin. Tällä tavoin pystytään paremmin hallitsemaan korkeatuottoisille sijoitusinstrumenteille tyypillisiä arvovaihteluja, jotka lyhyen aikahorisontin sijoituksissa voivat helposti aiheuttaa tappioita (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2019, 26.)

2.2.3 Riskienhallinta ja sijoituskohteiden allokaatio

Oman riskiprofiilin määrittäminen on yksi sijoitussuunnitelman tärkeimmistä osista, ja sen määrittäminen voikin usein olla haastavaa. Oma riskinsietokyky on yleensä helppo mieltää hyväksi niin kauan kuin sijoitusten kehitys on positiiviseen suuntaan, ja puolestaan kurssien kääntyessä laskuun alkaa kyky ottaa riskejä vähitellen hävitä. Sijoittamisessa riski on kuitenkin aina läsnä enemmän tai vähemmän, mihin sijoittaja voi vaikuttaa omilla valinnoillaan. Lisäksi sijoitustoiminnassa riski ja tuotto ovat aina vahvasti yhteydessä toisiinsa, eli korkeampaan tuottoon liittyy aina myös korkeampi riski. Riskinottohalukkuus siis määrittelee hyvin pitkälle koko sijoitussuunnitelman sisällön. (Lindström & Lindström 2011.)

KUVIO 3. Sijoituskohteiden vertailu tuotto-odotuksen ja riskin suhteen. (mukaillen Puttonen & Repo 2011, 34)

Kuten yllä olevasta kuviosta nähdään, tuotto-odotuksella ja riskillä on aina selkeä yhteys. Korkorahastojen riski pysyy maltillisena ja samaan aikaan myös sijoitusten odotettavissa oleva tuotto. Kuitenkin kun sijoituskohteisiin lisätään korkeampiriskisiä sijoituskohteita, kuten osakkeita, alkavat niin riski kuin tuottokin kasvaa. Niin sanottuihin tavallisiin sijoitusrahastoihin verrattuna erikoisrahastot ottavat puolestaan suurempia riskejä. Vaikka erikoisrahastojenkin tulee allokoida sijoituskohteita ja hajauttaa riskiä, niillä ei kuitenkaan ole prosenttirajoja sen suhteen, kuinka suuren osan yksittäinen sijoitus voi viedä koko rahaston varojen määrästä. Erikoisrahastojen suhteen on tultava selvästi säännöistä esille syy sille, miksi kyseessä on nimenomaan erikoissijoitusrahasto. (Puttonen & Repo 2011, 34–35.)

Riskinotto-kyky sekä sijoituskohteiden valinta ja niiden allokointi liittyvät vahvasti toisiinsa. Varojen hajauttaminen eri sijoitusinstrumentteihin jo itsessään pienentää sijoitusten riskiä. Riskinottohalukkuus vaikuttaa luonnollisesti siihen, mistä sijoituskohteista ja missä määrin sijoitussalkku muodostuu. Esimerkiksi matalariskisempää sijoitusta suunnittelevan ei ole järkevintä painottaa sijoituksia osakkeisiin. Tällaisen sijoittajan salkussa painoarvo on esimerkiksi korkorahastoissa, jolloin myös tuotto-odotus on pienempi. Riskin ja tuoton välinen yhteys siis koskee myös hajauttamista, eli mitä enemmän riskiä hajauttaa, sitä enemmän antaa pois mahdollisista tuotoista. (Kallunki ym. 2019, 27; Saario 2016.) Sijoituskohteiden allokaation lisäksi hajautusta voi toteuttaa myös ajallisesti tekemällä sijoituksia säännöllisesti, esimerkiksi joka toinen kuukausi. Tällä tavoin pystytään kurssien ollessa matalalla alentamaan keskimääräistä hankintahintaa, joka taas parantaa sijoitusten tilannetta kurssien kääntyessä nousuun. (Lindström & Lindström 2011.)

2.2.4 Sijoitusten seuranta

Ennen sijoittamista ja sijoittamisen aikana on hyvä määritellä itselleen tietynlaisia mittareita, joiden avulla tekee päätöksiä ja seuraa miten sijoitukset etenevät. Koska ajoitus on sijoittamisessa tärkeää, on usein hyödyllistä tehdä aluksi hieman taustatyötä enemmän kuin suoraan sijoittaa varojaan johonkin kohteeseen. Sijoittamisen aikana on myös äärimmäisen tärkeää seurata suunnitelman toteutumista ennalta määritettyjen mittareiden avulla. Markkinoiden kehityssuunta elää jatkuvasti ja sekaan mahtuu niin nousu- kuin laskukausiakin. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää, että sijoittaja on etukäteen päättänyt, miten markkinoiden noustessa tai laskiessa reagoi; ostaa, myy tai ei tee mitään. (Elo & Saarhelo 2018, 281.)

Varsinkaan aktiivisempi sijoittaja ei voi välttyä tappioilta, minkä vuoksi onkin tärkeää, että niihin on varauduttu ja niihin reagoidaan oikealla tavalla. Mikäli sijoitukset alkavat kehittymään odottamattomaan ja epäedulliseen suuntaan sijoittajan kannalta, on siitä aiheutuvat tappiot pyrittävä katkaisemaan mahdollisimman nopeasti irtaantumalla kyseisestä sijoituksesta. Tällä tavoin pystytään pitämään tappiot maltillisina ja voitot tappioita suurempina. Käytännössä sijoittajan on päätettävä, millä hinnalla ja enimmäistappiolla on valmis luopumaan sijoituksesta, jonka kurssikehitys on odottamattomasti laskeva. (Saario 2016.)

Sijoitussuunnitelmassa pysyminen on erityisen tärkeää. Suunnitelmasta poikkeaminen voi vaikuttaa houkuttelevalta vaihtoehdolta esimerkiksi talouden joutuessa taantumaan. Tällaisessa tilanteessa on kuitenkin ensisijaisen tärkeää pyrkiä pysymään suunnitelmassa, mikäli siitä poikkeaminen ei ole täysin välttämätöntä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että suunnitelma on täysin pysyvä ja sitä noudatetaan orjamaisesti loppuun asti sellaisenaan. Sijoitussuunnitelma on hyvä välillä arvioida uudelleen ja päivittää tarpeen vaatiessa. Muutosten on kuitenkin hyvä olla loppuun asti harkittuja. Koska tilanteet elävät, myös sijoitussuunnitelman on elettävä niiden mukana. (Havia ym. 2014, 251; Lindström & Lindström 2011.)

3 TAANTUMA JA LAMA

Erilaisia taantumia ja lamoja on ollut historiassa useita. Suuri osa näistä luonnollisesti on ilmennyt sotien aikana. Kuitenkin, jos pois luetaan nimenomaan sodista johtuvat talousongelmat, nousee esille viime vuosikymmeniltä kaksi taantumaa ennen vuotta 2020. Tunnetuimmat talousongelmat ovat olleet merkittäviä niin Suomessa kuin myös maailmanlaajuisestikin. Ensimmäinen näistä talousongelmista on 1990-luvun lama, joka aiheutti muun muassa suurta työttömyyttä Suomessa. Puolestaan 2008 Yhdysvalloista puhjennut finanssikriisi sekä sen jälkeinen euroalueen velkakriisi vaikuttivat laajasti maailmantalouteen.

Taantumien ja erityisesti laman yksiselitteistä määritelmää voi olla vaikeaa muodostaa. Lähtökohdaksi on se, että lama ja taantuma eivät ole sama asia. Usein näitä käsitteitä määriteltäessä painotetaan talousongelmien ajallista mittakaavaa, joka sitten auttaa määrittelemään, onko kyseessä lama vai taantuma. Lisäksi taantumaa tai lamaa määriteltäessä tarkasteltavia indikaattoreita ovat esimerkiksi bruttokansantuote sekä työllisyys. Erään taantumalle vakiintuneen määritelmän mukaan talouden voidaan katsoa olevan taantumassa, mikäli tuotanto tai bruttokansantuote vähenee kahtena peräkkäisenä vuosineljänneksenä. Myöskään lamalle yhtä selkeää määritelmää ei ole. Joissakin tilanteissa voidaan puhua lamasta, mikäli koko vuoden bruttokansantuote pienenee edelliseen vuoteen verrattuna. Toisin sanoen kyseessä on lama, kun taantumaa pitkittyy vähintään vuoden mittaiseksi. Toisinaan lama määritellään skenaarioksi, jossa tuotannossa tai työttömyydessä tapahtuu merkittäviä negatiivisia muutoksia. (Rothovius 2020; Tilastokeskus 2009.)

Nyt vuonna 2021 niin Suomi kuin koko muukin maailma on jälleen vaikeassa tilanteessa. Koronaviruspandemia ja sen leviämisen hillitseminen ja estäminen ovat haastaneet taloudellisesti koko maailmaa. Useat toimialat ovat suurissa vaikeuksissa erilaisten rajoitusten vuoksi. Havaittavissa on myös tuttuja ilmiöitä aiemmista taantumista ja lamoista, mutta syy tällä hetkellä vallitsevalle taloudellisesti haastavalle ajalle on täysin erilainen. (Vihriälä, Holmström, Korkman & Uusitalo 2020, 8.) Nykytilannetta ei välttämättä voida kaikkien määritelmien mukaan julistaa lamaksi mutta vähintään taantuma-termin käyttäminen tilanteen kuvaamiseen lienee paikallaan.

3.1 Suomen 1990-luvun lama

Suomen 1990-luvun vaikeuksia edelsi vahva kymmenvuotinen talouden nousukausi, ja talouden sen aikainen huippu saavutettiin vuonna 1989. Suomi ei kuitenkaan ollut ainoa maa, jossa talous kukoisti, sillä samaan aikaan myös muissa länsimaissa oli vahva talouden nousukausi käynnissä. Vuosina 1989–1990 Suomessa oli melkein täystyöllisyys, sillä työttömyysprosentti oli vain noin 3,5 prosenttia. Korkean työllisyyden ja tuotannon kasvun takana olivat vahvasti velkarahoitukseen perustuneet investoinnit ja kulutuksen vauhdikas kasvaminen. 1980-luvun loppua kohden kasvu oli niin voimakasta, että Suomen tuotanto ei enää pystynyt vastaamaan kasvavaan kysyntään, jolloin tarvittiin lisäksi tuontia myös ulkomailta. (Kiander 2001, 8.)

Suomessa vielä 1980-luvun alkupuolella olleet rahoitusjärjestelmät säätelivät velanottoa niin, että pankit rajoittivat luottojen määrää ja osaltaan keskuspankki piti huolen pankkien maksuvalmiudesta eli likviditeetistä. 1980-luvun loppupuolella velanoton houkuttelevuus puolestaan kasvoi merkittävästi rahoitusmarkkinoiden säätelyjärjestelmän purkamisen myötä. Velanottoa säätelvän järjestelmän purkaminen tarkoitti käytännössä sitä, että yritykset ja kotitaloudet pystyivät ottamaan velkaa myös ulkomailta. Samaan aikaan myös luottokorkojen säännöstely sekä keskuspankin määrittelemät ohjeet luotonantoon liittyen poistettiin. Näiden muutoksien myötä Suomessa oltiin tilanteessa, jossa pankit pystyivät lisäämään luotonantoa nopeammin kuin talletuskasvun perusteella olisi ollut mahdollista. (Kiander 2001, 11–12.)

Rahoitusjärjestelmään liittyvien säätelyjen purkamisen ohella Suomessa harjoitettiin myös valuuttaan liittyviä toimenpiteitä, jotka omalta osaltaan vaikuttivat 1990-luvun laman puhkeamiseen. Suomessa noudatettiin niin sanottua vakaan markan linjaa, jonka tarkoituksena oli pitää valuuttakurssi mahdollisimman vakaana. Vakaa valuuttakurssi oli yleiseurooppalainen ilmiö, jonka nähtiin toimivan eräänlaisena talouden ankkurina. Sen uskottiin luovan vakautta ja hillitsevän inflaatiota. (Kuusterä & Tarkka 2014, 537, 544.) Vakautta ei kuitenkaan voitu täysin aukottomasti pitää yllä, vaan tilanteen vaatiessa jouduttiin turvautumaan devalvaatioon ja revalvaatioon, eli markan arvoa suhteessa muihin valuuttoihin laskettiin sekä korotettiin tilanteesta riippuen. Lisäksi 1980-luvun talouspolitiikan tavoite oli muuttaa reaalikorko positiiviseksi. Aluksi kyseinen talouspolitiikka näytti tehoavan ja myös markkinat olivat tyytyväisiä ja luottamus markkaan kasvoi. (Kiander 2001, 13–16.)

1980-luvun aikana tehdyt toimet, niiden vaikutukset ja yleisesti länsimaissa ollut positiivinen suhtautuminen talouden nousukauteen lopulta aiheutti Suomen talouden ylikuumenemisen. Vahva taloudellinen kasvu rohkaisi investointeihin, jotka omalta osaltaan vauhdittivat kotitalouksien ja yritysten velkaantumista. (Kuusterä & Tarkka 2014, 570–571.) Lisäksi varallisuushinnat nousivat suotuisassa talouden tilanteessa. Nimenomaan asuntojen hintojen nousu vaikutti merkittävästi talouden ylikuumenemiseen. Ylikuumenemiseen vaikutti olennaisella tavalla myös kasinotalous, joka myös johtui pitkälti optimistisesta suhtautumisesta talouden jatkuvaan ja nopeaan kasvuun. Kasinotalouden aikana muun muassa pörssit lähtivät elpymään. Tämän myötä alettiin aktiivisesti sijoittamaan, ja erityisesti pankit hyödynsivät tätä tilannetta aktiivisella sijoitustoiminnallaan. (Kiander 2001, 16–19.)

Vaikka talouskasvua onnistuttiin aluksi hillitsemään, lopulta Suomen Pankki vuonna 1991 joutui päättämään pakkodevalvaatiosta, joka oli suuruudeltaan 14 prosenttia. Devalvaatiolla ei kuitenkaan saatu helpotusta talouden heikkenevään tilanteeseen, sillä korot pysyivät edelleen korkealla, tuotanto supistui ja työllisyys heikkeni. Positiivisia muutoksia devalvaatiolla oli kuitenkin vientiin, jonka lasku päättyi ja lähti voimakkaaseen nousuun parantuneen kilpailukykyyn ansiosta. Vienti olikin tärkeää myös lamastrategiassa, sillä tarkoituksena oli parantaa talouden tilannetta vientivetoisella kasvulla. Pakkodevalvaation jälkeen vakaan markan linjaa ei onnistuttu jatkamaan kauaa, sillä markka päädyttiin kelluttamaan, jonka myötä se devalvoitui entisestään suhteessa Saksan markkaan ja USA:n dollariin. (Kiander 2001, 27–30.)

1990-luvun laman merkittävänä osana pidetään myös pankkikriisiä, joka johti muuan muassa säästöpankkien lähes täydelliseen tuhoon sekä Yhdyspankin ja Kansallis-Osake-Pankin yhdistymiseen. Pankkikriisiä ei yleisesti pidetä laman seurauksena vaan pikemminkin yhtenä syynä laman puhkeamiselle. Kriisin syyt olivat monitahoisia, sekä maan sisäisiä että ulkoisia, mutta pohjan kriisille loi Suomen talouden epätasapaino sekä erityisesti 1980-luvulla vallinnut kasinotalous. (Jännäri & Koskenkylä 1995, 39–41.) Pankkikriisin puhkeamiselle lopulta luotiin valmiudet rahoitusmarkkinoiden liberalisoinnilla. Vapailla rahoitusmarkkinoilla pankkien toiminta alkoi hyvin asiakkaiden ottaessa luottoja ja sijoittaessa rahojaan. 90-lukua lähestyessä tilanne alkoi kuitenkin muuttua hankalammaksi luottokantojen kasvun tyrehtyttyä ja pörssikurssien kääntyessä laskuun. Kriisin syventyessä tilanne vaikeutui entisestään, kun korkeat korot ja lama alkoivat kuormittaa velkaantuneita yritysasiakkaita, jonka myötä yrityksiä haettiin konkurssiin ennätysmäärä ja pankeille alkoi muodostua luottotappioita. Luottotappiot kasvoivat niin suuriksi, että aiemmin tehdyt luottotappiovaraukset eivät riittäneet kattamaan niitä.

Pankeille myönnettiin pankkitukea, jonka avulla pankit selviäisivät niille aiheutuneista tappioista. Pankkituesta huolimatta useat yritykset ajautuivat konkurssiin sekä kotitalouksille muodostui suuria velkaongelmia. Lisäksi pankkituki aiheutti merkittävää rasisitusta valtiontaloudelle, minkä vuoksi jouduttiinkin tekemään leikkauksia muiden menojen osalta. (Kiander 2001, 41–43.)

1990-luvun alusta alkaen myös työttömyys kasvoi merkittävästi yritysten jouduttua vaikeaan tilanteeseen. Suomalaisia yrityksiä haastoi kiinteään kurssiin kuuluneet korkeat korot, huono kilpailukyky sekä aleneva kysyntä. Laman takia useat yritykset ajautuivat konkurssiin sekä lisäksi tehottomia tuotantolaitoksia suljettiin. Näin ollen työpaikkojen vähetessä työttömyys luonnollisesti kasvoi nopeasti. Ensimmäisenä haastavasta tilanteesta kärsivät rakennus- sekä teollisuusalan yritykset. Syynä tähän oli korkeat korot, jotka heikensivät rakennusalan toimintaa sekä viennin kilpailukykyongelmat ja Neuvostoliiton kaupan romahtaminen, jotka omalta osaltaan vaikuttivat teollisuustuotantoon. Laman syvetessä myös palvelualalta hävisi työpaikkoja. (Kiander 2001, 30–31.)

1990-luvun laman voidaan nähdä vaikuttaneen kulutus- ja säästämiskäyttäytymiseen selvästi, joka myös omalta osaltaan vaikutti laman syventymiseen. Kun talouden huomattiin olevan vaikeassa tilanteessa, alkoivat ihmiset säästämään varallisuuttaan, joka puolestaan aiheutti sen, että kysyntä laski. Kysynnän laskeminen vaikeutti yritysten tilannetta entisestään. 1990-luvun puolivälissä ihmiset olivat vähentäneet kulutustaan 13 prosenttia verrattuna vuosikymmenen alkuun. Menoja vähennettiin vuosien 1990–1995 aikavälillä kaikissa kulutuksen pääryhmissä elintarvikkeita ja tietoliikennettä huomioimatta. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2009.) Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna voidaan laman katsoa päättyneen vuonna 1994, jolloin talous alkoi jälleen kasvamaan ja vuonna 1996 kokonaistuotanto jo ylittikin lamaa edeltäneen tason. (Kiander 2001, 38, 77.)

3.2 Vuoden 2008 finanssikriisi

Vuoden 2007 kesällä puhjennut finanssikriisi sai alkunsa Yhdysvalloissa myönnetyistä asuntolainoista. Kyseiset asuntolainat olivat subprime-lainoja, jotka olivat olleet käytössä 1990-luvulta lähtien, joten asuntolainakuplaa olikin muodosteltu useamman vuoden ajan. Subprime-lainoille ominaista oli se, että niitä myönnettiin asuntolainanhakijoille, joilla ei ollut

juuri minkäänlaisia luottokelpoisuutta. Asiakkailta ei ollut esimerkiksi tuloja tai muuta varallisuutta, eivätkä he näin ollen täyttäneet normaalin asuntolainan saamisen edellyttämiä lainakriteereitä. Subprime-lainoja myönnettiin käytännössä siis maksukyvyttömille olettaen, että asuntojen hintojen nousu jatkuu myös tulevaisuudessa ja näin ollen toimii lainojen vakuutena. (Lindström & Lindström 2011.)

Tilanne muuttui entistä vaarallisemmaksi, kun suuret yhdysvaltalaiset investointipankit alkoivat tekemään subprime- ja muista lainoista eräänlaista lainapakettia, jota vastaan markkinoille laskettiin liikkeelle CDO eli Collateralized Debt Obligation -arvopapereita. Lainojen paketoiminen teki tilanteesta uhkaavamman johtuen siitä, että kukaan ei varsinaisesti tiennyt, millaisia riskejä ne pitivät sisällään. Suurista lainariskeistä huolimatta kaikki sujui hyvin, kunnes asuntojen hinnat kääntyivät laskuun. Samaan aikaan kun asuntojen hinnat kääntyivät laskuun, alkoi selvitä, mitä riskejä subprime-lainojen paketointiin liittyi. Lainansaajat eivät pystyneet hoitamaan lainojaan, mistä johtuen asuntoja palautui pankille. Pankit puolestaan pyrkivät pääsemään asunnoista eroon, mikä kiihdytti hintojen laskua entisestään. Voimakas hintojen lasku lopulta ajoi alas myös CDO-markkinat. Ongelmana oli se, että koska CDO-papereiden arvoa ei osattu yksiselitteisesti määritellä, mikä aiheutti suuren luottamuspuolan markkinoilla toimivien keskuudessa ja kaupankäynti loppui. Tämä aiheutti suuria ongelmia monille pankeille sekä lainapakettien liikkeellelaskijoille. Ensimmäisenä todellisiin vaikeuksiin joutui kesällä 2007 Bear Stearns, joka on viidenneksi suurin investointipankki. Bear Stearnsin kaksi hedgerahastoa oli kaatunut johtuen suurista CDO-omistuksista, jolloin tappiot kasvoivat liian suuriksi. Kriisin syvetessä entistä isommat pankit joutuivat ongelmiin ja syksyllä 2008 Yhdysvaltojen neljänneksi suurin investointipankki Lehman Brothers lopetti toimintansa. (Lindström & Lindström 2011.)

Finanssikriisi levisi nopeasti ympäri maailmaa, vaikkakin erot kriisin syvyydestä vaihtelivat suuresti maittain. Esimerkiksi Kiinassa ja Intiassa tuotannon ja talouden kasvu ainoastaan hidastui väliaikaisesti. Euroopassa puolestaan suurimmat vaikutukset kriisin alussa oli Baltian maissa sekä Kreikassa. Joihinkin maihin kriisi ei vaikuttanut kovinkaan paljoa, esimerkiksi Sveitsissä ja Norjassa kriisistä selvittiin vähällä. Joissakin maissa kriisillä oli suuret vaikutukset mutta talous koheni kriisin jälkeen nopeasti, kuten Ruotsissa. (Savela 2013.)

Finanssikriisi näkyi luonnollisesti myös pörssissä. Jo kesällä 2007 oli havaittavissa jyrkkä lasku, joka kuitenkin vielä kääntyi hetkellisesti kasvuun, mutta loppuvuotta kohden tuli uusi

kurssisyöksy entistä jyrkempänä. Vuosi 2008 kokonaisuudessaan olikin kaikkien aikojen huonoin pörssivuosi. Suomessa painorajoitettu yleisindeksi putosi yli 50 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, että osakekurssit laskivat keskimääräisesti puoleen. (Lindström & Lindström 2011.)

3.3 Euroalueen velkakriisi

Kun vaikutti siltä, että Yhdysvalloista lähteneestä kriisistä oli toivuttu, alkoi uusi talouskriisi Euroopassa. Syynä tähän on suurelta osin vuonna 2008 Yhdysvalloista puhjennut finanssi-kriisi, jonka vaikutukset jatkuivat Euroopan alueella vielä pitkään. Vuonna 2010 alkanut talouskriisi johtui osittain myös euromaiden rahankäytöstä ja holtittomasta talouspolitiikasta, joka kasvatti julkista velkaa. (Eurooppatiedotus; Lindfors & Sommar.) Päinvastoin kuin oli oletettu, euro ei muodostanut talouteen vakautta, vaan kriisistä kärsi eniten nimenomaan euromaat (Savela 2013).

Euroopan unionin oma talouskriisi, tarkemmin velkakriisi, vaikutti ensimmäisenä Euroopan unionin ulkopuolella, Islannissa, jolla oli yhteys Eurooppaan pankkiensa harjoittaman korkeariskisen liiketoiminnan myötä. Euroopan unionin sisällä suurimmissa vaikeuksissa olivat Etelä-Euroopan maat. Ongelmiin joutui Etelä-Euroopan maista myös Espanja, joka oli kuitenkin hoitanut talouttaan asianmukaisesti. Syynä oli pankkien auttaminen valtioiden varoilla, jolloin yksityinen velka muuttui julkiseksi. Pankkien ongelmat johtuivat uusien myymättömien asuntojen suuresta määrästä. Samankaltaisia pankkiongelmia oli myös Irlannissa. (Lindfors & Sommar.)

Suurimpiin vaikeuksiin Euroopan maista joutui Kreikka. Kreikan vaikeudet eivät johtuneet yksinomaan talouskriisistä vaan valtio oli elänyt yli varojensa koko 2000-luvun aikana. Kreikkassa tilanne puhkesi, kun sijoittajat eivät enää luottaneet valtion maksukykyyn eikä Kreikka saanut rahoitusta markkinoilta. Vaikean tilanteen katsottiin olevan uhkana koko Euroopan alueelle, joten euromaat ja valuuttarahasto IMF päättivät tehdä rahoitustukiohjelman Kreikkaa tukeakseen. Kreikalle myönnetty ensimmäinen tukipaketti oli 110 miljardia. (Eduskunta 2015.)

Ensimmäisen rahoitustukiohjelman aikana ei vielä ollut mitään kriisien ratkaisuun tarkoitettuja järjestelyjä. Tilanne kuitenkin alkoi näyttää siltä, että myös muut euroalueen maat olivat avun

tarpeessa ja tarvitsisivat rahoitustukea. Tämän vuoksi kehiteltiin pysyvämpi ratkaisu vastaavia tilanteita varten. Vuonna 2010 perustettiin aluksi ERVV eli Euroopan rahoitusvakaussävelin. Tämän kuitenkin myöhemmin korvasi pysyvä vakaussmekanismi EVM lokakuussa 2012. (Eduskunta 2015.)

3.4 Koronaviruspandemia

Vuoden 2020 tammikuussa tuli ensimmäiset tiedotteet Kiinan Wuhanista levinneestä virustartunnasta. Tässä vaiheessa tilanne ei vaikuttanut vielä niin haastavalta, kuin miltä tilanne näytti sitten kahden kuukauden päästä maalikuussa 2020, kun WHO eli Maailman terveysjärjestö ilmoitti kyseessä olevan virallisesti pandemiasta. Alkuvuoden aikana tilanne eteni Kiinasta nopeasti ja maaliskuun aikana koronavirus alkoi leviää Euroopassa. Euroopan maista pahimmissa vaikeuksissa oli Italia. Koronavirus levisi niin nopeasti, että jo huhtikuun aikana taudin polttopiste oli ehtinyt vaihtumaan Yhdysvaltoihin. Länsimaissa tilannetta on onnistuttu hallitsemaan rajoitustoimien ja laajojen rokotusten ansiosta. Nyt keväällä 2021 koronavirus haastaa puolestaan kehittyviä maita, kuten Brasiliia ja Intiaa. (Congressional Research Service 2021, 1.)

Suomessa ensimmäiset viralliset koronavirushavainnot tehtiin helmikuun aikana Lapin keskussairaalassa, kun Kiinan Wuhanista Suomeen matkustaneella turistilla havaittiin virustartunta (Ruokangas 2020). Ensimmäisten tapausten jälkeen koronavirus alkoi leviämään nopeasti, ja ensimmäisiä rajoituksia sekä suosituksia alkoikin tulla suomalaisten arkeen maaliskuun aikana. Ensimmäisinä suosituksina tulivat muun muassa etätyön suosiminen sekä suurempien yleisötilaisuuksien peruminen. (Wilska, Nyrhinen, Tuominen, Šilinskas & Rantala 2020, 13.)

Suomen seuraava vaihe toteutettiin nopeasti, sillä 16.3.2020 Suomi otti käyttöön valmiuslain viruksen leviämisen estämiseksi. Rajoitusten kautta esimerkiksi julkiset kokoontumiset rajoitettiin kymmeneen henkilöön ja tarpeetonta oleskelua yleisillä paikoilla suositeltiin muutenkin välttämään. Riskiryhmiin kuuluvat henkilöt eli esimerkiksi yli 70-vuotiaiden suositeltiin pysyvän erillään muista henkilöistä karanteenia vastaavissa oloissa. Lisäksi erilaisia julkisia tiloja suljettiin, kuten kirjastot, museot ja teatterit. Myös liikkumista Suomen rajojen yli kiristettiin. Maaliskuun aikana tehtiin myös päätös siitä, että Suomen pahin epidemia-alue eli Uusimaa

eristetään niin, että Uudenmaan rajan yli liikkumista rajoitetaan. Kokonaisuudessaan Uudenmaan eristäminen kesti 28.3.–15.4.2020. Rajoitukset koskivat myös ravintoloita, sillä 4.4.–31.5.2020 ravintoloiden toimintaa rajoitettiin niin, että ainoastaan noutoruokailu oli mahdollista. Monien muiden työpaikkojen osalta kehoitettiin työntekijöitä suosimaan etätyöskentelyä mahdollisuuksien mukaan. (Wilska ym. 2020, 13.)

Koronaviruspandemia ja etenkin sen leviämistä estävät rajoitukset ovat vaikeuttaneet merkittävästi eri toimialojen ja yritysten toimintaa. Lisäksi kriisi ei ole rasittanut toimialoja tasaisesti, sillä joillakin toimialoilla kriisillä ei ole ollut niin suurta vaikutusta, esimerkiksi teollisuudessa, kun taas joillain aloilla liikevaihto on pudonnut huomattavasti tai pahimmillaan toiminta on jouduttu lopettamaan kokonaan. Kuten myös muualla maailmassa niin myös Suomessa suurimmat liikevaihdon menetykset ja työvoiman supistukset koskevat palvelualan yrityksiä. Palvelualalla yleisesti yritysten liikevaihdot ovat romahtaneet mutta erityisen pahoissa ongelmissa ovat matkailu- ja ravintola-ala. Näiden yrityksien välillä on kuitenkin myös eroja, sillä osalla palvelualan yrityksistä liikevaihto on edelleen kasvanut huolimatta palvelualan erityisen vaikeasta tilanteesta. (Vihriälä ym. 2020, 8–9, 37.)

Vuonna 2020 kansantaloudellisesta näkökulmasta Suomen talous pärjäsi odotettua paremmin. Viime vuoden huhtikuussa valtionvarainministeriö ennusti Suomen bruttokansantuotteen laskevan 5,5 prosenttia (Valtiovarainministeriö 2020). Kuitenkin tarkastellessa bruttokansantuotetta vuoden 2020 lopulla eivät nämä ennusteet täysissä määrin toteutuneet, sillä BKT laski koko vuoden aikana vain 2,8 prosenttia. Eniten bruttokansantuotteen putoamiseen vaikuttivat toisella vuosineljänneksellä olleet rajoitustoimet. Tuolloin bruttokansantuote putosi 4,7 prosenttia edelliseen neljännekseen verrattuna. Loppuvuotta kohden bruttokansantuote siis lähtikin nousuun, mutta ei silti tavoittanut koronaviruspandemiaa edeltänyttä tasoa. (Kuusisto & Liukkonen 2021.) Vuonna 2021 Suomen talouden ennustetaan puolestaan yleisesti kasvavan 2,6 prosentilla. Rokotteiden ja vähitellen aukeavan yhteiskunnan myötä talous saadaan liikkeelle ja kasvamaan. Erityisesti yksityinen kulutus on merkittävässä roolissa talouden kasvun kannalta. (Euro & Talous 2021.)

Koronaviruspandemialla on ollut suuri vaikutus ihmisten kuluttamiseen ja omaan talouteen yleisesti. Tämä tulee ilmi Tilastokeskuksen talouden tilannekuvasta, jossa asiaa tarkastellaan muun muassa luottamusindikaattorilla. Luottamusindikaattorissa kyse on neljän eri osatekijän keskiarvosta, joita ovat oma talous nyt, oma talous 12 kuukauden kuluttua, Suomen talous 12

kuukauden kuluttua sekä kuluttajan rahankäyttö kestotavaroihin seuraavan 12 kuukauden aikana verrattuna edelliseen 12 kuukauteen. Vuonna 2020 huhtikuussa pandemian alkuvaiheessa kuluttajien odotukset olivat hyvin pessimistisiä talouden kehityksen suhteen ja tuolloin luottamusindikaattorin lukema oli -13,8, joka on 1995–2020 välisen mittaushistorian synkin lukema. Keväällä 2021 tilanne on puolestaan muuttunut huomattavasti positiivisempaan suuntaan, sillä huhtikuussa 2021 luottamusindikaattorin lukema oli 3,8. Kokonaisuudessaan luottamusindikaattori ei ole ollut näin positiivinen muutamaan vuoteen. (Kuusisto & Liukkonen 2021.)

Pandemialla on myös ollut vaikutus yksityishenkilöiden säästämiseen. Säästämisbarometrin mukaan vuonna 2020 säästämisestä oli kiinnostuttu hieman enemmän. Kyseessä ei kuitenkaan ole suuri ero verrattuna viime vuoteen. Enintään 50 euroa kuukaudessa, 101–200 euroa kuukaudessa sekä 201–400 euroa kuukaudessa säästävien määrä oli noussut viime vuoteen verrattuna 1–2 prosenttia. Lisäksi kokonaisuudessaan säästöön oli jäänyt hieman enemmän rahaa edelliseen vuoteen verrattuna, sillä vuonna 2019 56 prosenttia kertoi saavansa säästöön rahaa, kun vastaavasti vuonna 2020 lukema oli 59 prosenttia. (Säästöpankki 2020.) Lisäksi muihin Euroopan alueen maihin verrattuna PTT:n toteuttamassa Kansantalous – kevät 2021 ennusteessa tulee esille, että suomalaiset ovat säästäneet vähemmän suhteessa bruttokansantuotteeseen, mitä euroalueella yleisesti. Euroalueella vastaava lukema on ollut viisi prosenttia ja Suomessa kaksi prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Toisaalta tämä on selitettävissä sillä, että kulutuksen määrän väheneminen jäi pienemmäksi Suomessa verrattuna euroalueeseen. (Busk, Godenhielm, Heimonen, Holappa, Huovari, Keskinen & Lahtinen 2021.)

Tässä työssä aiemmin käsiteltyihin talouskriiseihin verrattuna on koronaviruspandemian aiheuttaman taloustaantumän taustalla hyvin erilaiset tekijät. Suurin ero varmastikin löytyy juuri kriisin syitä tarkastellessa. Esimerkiksi aiempien kriisien taustalla olivat talouspolitiikan ja rahankäytön virheet. Nyt syy ei löydy näistä tekijöistä, vaan syy tulee talouden ulkopuolelta. Kuitenkin omalta osaltaan talouspolitiikka ja rahankäyttö ovat merkittävässä roolissa, joiden avulla pystytään vaikuttamaan koronaviruspandemiasta aiheutuviin seurauksiin sekä selviämään haastavista ajoista.

4 TUTKIMUSKYMYS JA -MENETELMÄT

Kuluneelta vuodelta on tilastoitu ihmisten ratkaisuja säästämiseen ja sijoittamiseen liittyen. Kuitenkaan syitä näiden tilastojen takaa ei ole vielä täysin selvitetty. Siinä missä määrällinen tutkimus antaa hyvän käsityksen suuremmasta kokonaisuudesta numerojen ja tilastojen muodossa, antaa puolestaan laadullinen tutkimus lähtökohdat syventyä niihin ilmiöihin, joita näiden päätösten takana on (Kiander 2017, 33). Kulunut pandemiavuosi on ollut hyvin poikkeuksellinen tilanne niin ihmisten terveyden kuin talouden kannalta, jonka vuoksi laadullinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuden tutustua syvällisemmin nykyisen taloustaantumien muodostamiin ilmiöihin.

Tiedonkeruumenetelmänä primääriaineistolle käytetään laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä haastatteluja. Haastattelujen lisäksi työssä käytetään erilaisia tilastoja ja julkaisuja kuluneen vuoden ajalta, joihin haastattelujen kautta saatuja vastauksia myös peilataan. Tämän työn tarkoituksena on selvittää, miten vuonna 2020 alkanut COVID-19-pandemia on vaikuttanut ihmisten säästämiseen ja sijoittamiseen. Tavoitteena on selvittää, millä tavoin nykyinen taloustaantuma on vaikuttanut ihmisten rahankäyttöön sekä säästöjen muodostumiseen. Lisäksi tarkastellaan, millaisia vaikutuksia kuluneella vuodella on ollut sijoittamiseen. Sijoittamisen osalta tutkitaan nykyisiä sijoituskohteita sekä, millaisia ilmiöitä sijoittamiseen liittyen on havaittavissa. Lopuksi perehdytään tulevaisuuden näkyymiin.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Yksinkertaistettuna laadullisessa tutkimuksessa pyritään tekemään löydöksiä niin, ettei tilastollisia tai muita määrällisiä menetelmiä käytetä. Kuitenkin pääasiassa laadullisen tutkimuksen tarkoitus on tutkittavana olevan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen sekä oman tulkinnan antaminen. Laadulliselle tutkimukselle parhaiten soveltuvia tilanteita ovat muun muassa ilmiöt, joista ei ole entuudestaan tietoa, teorioita tai tutkimuksia sekä silloin, kun jostain ilmiöstä halutaan saada syvällisempi käsitys. Verrattuna kvantitatiiviseen tutkimukseen saadaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa enemmän tietoa esimerkiksi muutamasta havaintoyksiköstä laadullisilla tutkimusmenetelmillä kuin määrällisillä menetelmillä. On kuitenkin huomioitava, että päätarkoituksena kvalitatiivisella tutkimuksella ei ole selvittää yhtä yleistämiskelpoista

vastausta, vaan pyrkiä pääsemään sisälle siihen ajatusmalliin, joka haastateltavien sekä omien havaintojen että päätelmien kautta muodostuu. (Kananen 2017, 33, 35.)

Toisin kuin määrällisellä tutkimuksella, ei laadullisella tutkimuksella ole yhtä selkeää arviointikriteeristöä työn luotettavuuden saamiseksi. Tieteellisen tutkimuksen luotettavuusmittareita ovat validiteetti ja reliabiliteetti. Kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa näiden osalta jää luotettavuustarkastelu tulkinnanvaraiseksi, sillä tuloksia ei voida arvioida ja laskea samalla tavalla kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa validiteetti liittyy tutkimuksen suunniteluun eli tutkimusasetelmaan sekä aineiston analysointiin. Reliabiliteetti puolestaan liittyy pääasiassa tutkimuksen toteutukseen ja saatuihin tuloksiin. Laadullisessa tutkimuksessa objektiivisen näkemyksen antaminen on haastavaa, sillä tutkija itse on lähtökohtaisesti arvioimassa saatuja tuloksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnista on pääasiallisesti vastuussa tutkija, niin tutkimusasetelmaa määriteltessä kuin viimeisiä johtopäätöksiä tehdessä. (Kananen 2017, 173–176.)

Laadulliselle tutkimukselle on kuitenkin olemassa erilaisia luotettavuuskriteereitä. Ensinnäkin tutkija voi pyytää haastateltavaa henkilöä vahvistamaan tutkijan tulkinnan haastateltavan antamista vastauksista. Toiseksi työ pystytään vahvistamaan muiden lähteiden avulla, jolloin pystytään varmistamaan, tukevatko lähteet toisiaan. Toinen tutkija voi myös vahvistaa työn ja voidaan varmistaa, tuleeko hän samaan johtopäätökseen. Tämän avulla pystytään varmistamaan tulkinnan ristiriidattomuus, sillä lähtökohtaisesti kyseessä on yhden tutkijan tekemä tulkinta, jonka toinen voi ymmärtää eri tavalla. Lisäksi tutkimuksen vahvistamiseksi voidaan käyttää saturaatiota eli eri lähteistä saadut tulokset alkavat toistua. Esimerkiksi mikäli haastattelujen kautta saadut tulokset alkavat toistamaan itseään, on tällöin saavutettu saturaatio eli kylläntymispiste. (Kananen 2017, 176–179.)

Syvällisen käsityksen saamiseksi voidaan laadullisessa tutkimuksessa hyödyntää triangulaatiota. Kyseisessä metodissa ilmiötä tarkastellaan monesta näkökulmasta erilaisten menetelmien avulla. Triangulaatiossa menetelmät voidaan jakaa neljään eri muotoon, joita ovat menetelmätriangulaatio, teoriatriangulaatio, tutkijatriangulaatio ja aineistotriangulaatio. Menetelmätriangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien testausta esimerkiksi kyselyä tehdessä niin, että osan haastateltavien kanssa käytetään suljettuja kysymyksiä ja osan kanssa avoimia kysymyksiä. Teoriatriangulaatiossa tukena käytetään erilaisia teorioita, jotka voivat vah-

vistaa tai täydentää toisiaan. Tutkijatriangulaatiossa puolestaan tavoitteena on käyttää useampaa tutkijaa, joiden tuloksia verrataan keskenään, ja sen perusteella pystytään päättämään, voidaanko tulosta pitää oikeana ja luotettavana. Lopuksi aineistotriangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten aineistojen käyttöä tutkimuksen tueksi ja ratkaisun löytämiseksi. (Kananen 2017, 154–155; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Triangulaatio on myös suosittu tapa arvioida työn luotettavuutta. Triangulaation avulla työtä pystytään lähestymään useasta eri suunnasta edellä mainittujen menetelmien kautta. Tällöin tutkitulle ilmiölle ja tutkijan tekemille tulkinnoille pystytään saamaan vahvistusta. Triangulaation etuna luotettavuuden kannalta on myös se, että pystytään välttymään systemaattiselta virheeltä käyttäessä vain yhtä tutkimusmenetelmää. On kuitenkin mahdollista, että eri menetelmillä saadut tulokset ovat ristiriidassa keskenään. Tällöin on jälleen tutkijan vastuulla tehdä päätös siitä, mitkä tulokset ovat tutkimuksen kannalta oikeita. (Kananen 2017, 155.)

Tässä työssä tutkimuksellinen osuus perustuu haastatteluihin ja kuluneen vuoden aikana (2020–2021) tehtyihin tilastoihin ja raportteihin koskien talouden tilannetta sekä säästämistä ja sijoittamista, joita käytetään aineistotriangulaation muodossa. Haastattelut ovat teema-haastatteluja, joissa haastateltiin sijoittamisesta kiinnostuneita henkilöitä. Haastattelut ovat kokonaisuudessaan jaettu kolmeen eri teemaan. Ensimmäinen teema keskittyy pääasiassa tarkastelemaan haastateltavan rahankäyttöä kuluneen vuoden aikana. Osiossa kartoitetaan muun muassa haastateltavien tuloja ja menoja sekä säästöjen kertymistä kuluneelta vuodelta. Toisena teemana käsitellään säästämistä ja sijoittamista, jossa tarkastellaan tämänhetkisiä sijoituskohteita sekä millaisia vaikutuksia kuluneen vuoden aikana on muodostunut erilaisiin sijoituskohteisiin ja niiden valintaan. Kolmas teema puolestaan painottuu tulevaisuuden näkyymiin henkilökohtaisen talouden kannalta.

Tässä tutkimuksessa tulosten luotettavuus perustuu pääasiassa aineistotriangulaatioon. Haastattelujen kautta saatuja tuloksia verrataan työssä aiemmin esille tulleisiin tilastoihin ja julkaisuihin, esimerkiksi Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen raportteihin. Haastattelujen kautta saaduille tuloksille saadaan vahvistusta työssä käytetyistä aineistoista, mikä näin ollen antaa tuloksille luotettavuutta. Myös haastattelujen kautta saaduissa vastauksissa on osittain havaittavissa kylläntymistä eli saturaatiota, mikä myös parantaa tulosten luotettavuutta.

4.2 Haastateltavat

Haastattelut voidaan jakaa pääsääntöisesti kolmeen eri ryhmään, joita ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja syvähaastattelu. Erona näiden haastattelujen välillä voidaan nähdä kyselyn ja tutkimuksen strukturointi. Näistä strukturoiduin on lomakehaastattelu tai lomakekysely, jota pääasiassa käytetään kvantitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä. Lomakehaastattelussa kysymykset ovat tarkkaan määritelty, jotka käydään kaikki läpi tietyssä järjestyksessä. Tässä työssä käytetty teemahaastattelu puolestaan on puolistrukturoitu haastattelu, jossa edetään keskeisten teemojen ja niiden sisältämien kysymysten kautta. Teemahaastattelu antaa tutkijalle mahdollisuuden reagoida haastateltavien vastauksiin, esimerkiksi tarkentamalla ja syventämällä kysymyksiä. Teemahaastattelussa kysymykset eivät ole strukturoituja, joten niitä voidaan tarpeen vaatiessa kysyä eri järjestyksessä, muotoilla uudelleen tai olla kysymättä. Viimeisenä on syvähaastattelu tai avoin haastattelu, joka on täysin strukturoimaton, jossa käytetään avoimia kysymyksiä ja ainoastaan tutkimuskohteena oleva ilmiö on tiedossa. Avoimet kysymykset itsessään eivät tarkoita syvähaastattelua, sillä tutkijan on tavoitteena ylläpitää keskustelua haastateltavien vastauksiin pohjautuen ja näin ollen syventyä saatuihin vastauksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Haastattelut pidettiin toukokuussa 2021. Haastattelut toteutettiin niin, että haastateltavan kanssa käytiin keskusteluja puhelimitse tai sähköpostitse kolmesta eri teemasta. Puhelimitse käytyjen keskustelujen pituus oli noin 15–20 minuuttia. Sähköpostitse käydyt haastattelut toteutettiin puolestaan niin, että haastateltaville toimitettiin sähköpostiin kysymykset, joiden vastaukset lähetettiin sähköpostitse minulle. Lisäksi tarkensin epäselviä kohtia ja esitin täsmäntäviä kysymyksiä vastaukset luettuani. Haastattelukysymysten osalta on myös huomiotava, että kysymysten muotoilu hieman muuttui haastattelun aikana tilanteesta riippuen, joten kaikkia kysymyksiä sellaisenaan ei kysytty kaikilta haastateltavilta (LIITE 1).

Haastateltavaksi työhön valikoitui 25–50-vuotiaita henkilöitä pääkaupunkiseudulta, Etelä-Pohjanmaan alueelta sekä Oulun seudun alueelta. Yhteensä haastateltavia on kolme jokaiselta alueelta eli yhteensä yhdeksän henkilöä, jotka on saatu tavoitettua kontaktien kautta. Haastateltavien sijaintien vaihtelevuuden avulla saatiin syvällisempi käsitys siitä, millä tavoin koronaviruspandemia on koettu Suomen eri alueilla. Vaikka lähtökohtaisesti tavoitteena ei ole selvittää näiden alueiden välisiä eroja, voidaan silti havainnoida, onko eri alueella asuvien

haastateltavien vastauksissa joitain eroja liittyen nimenomaan heidän edustamiinsa maantieteellisiin alueisiin. Haastateltavien sijainnin lisäksi on huomioitu heidän ikänsä sekä talouden koko. Yhteinen tekijä haastatteliijoilla on heidän kiinnostuksensa sijoitusmaailmaa kohtaan sekä jonkinlainen kokemus sijoittamisesta.

TAULUKKO 1. Haastateltavat

Haastateltavat	Sijainti	Ikä	Talouden koko
Haastateltava 1	Pääkaupunkiseutu	30	Kaksi henkilöä, ei lapsia
Haastateltava 2	Pääkaupunkiseutu	44	Kolme henkilöä, yksi lapsi
Haastateltava 3	Pääkaupunkiseutu	49	Kaksi henkilöä, aikuiset lapset
Haastateltava 4	Etelä-Pohjanmaa	25	Neljä henkilöä, kaksi lasta
Haastateltava 5	Etelä-Pohjanmaa	27	Sinkkotalous
Haastateltava 6	Etelä-Pohjanmaa	47	Kaksi henkilöä, aikuiset lapset
Haastateltava 7	Oulun seutu	32	Kaksi henkilöä, ei lapsia
Haastateltava 8	Oulun seutu	37	Kaksi henkilöä, ei lapsia
Haastateltava 9	Oulun seutu	45	Viisi henkilöä, kolme lasta

5 TULOKSET JA POHDINTA

Tämä luku muodostuu kahdesta eri osiosta. Aluksi käydään läpi haastattelujen kautta saadut vastaukset. Tämän jälkeen haastattelujen kautta saatuja tuloksia analysoidaan. Lisäksi haastattelujen kautta saatuja tuloksia verrataan työssä käytettyihin tilastoihin ja julkaisuihin aineistotriangulaation mukaisesti.

5.1 Rahankäyttö ja taloudellinen tilanne

Haastateltavien tulojen suhteen koronavuosi ei ole aiheuttanut suurempia muutoksia. Taustalla luonnollisesti on ollut syynä haastateltavien ammatit, joita koronarajoitukset eivät ole haastaneet tai muuten tulojen suhteen ovat vakituisessa tilassa. Menojen osalta muutoksia on puolestaan tullut enemmän. Suurimpia säästämisen kohteita ovat olleet muun muassa matkustamisen pysähtymisestä aiheutuneet säästöt sekä ulkona syömisen vähentyminen. Myöskään erilaisiin harrastuksiin ja tapahtumiin ei ole mennyt niin paljoa rahaa koronasta johtuvien rajoitusten myötä. Vaikka rahaa on näiden osalta säästynyt, niin muut menoerät ovat nousseet normaalia isommiksi.

Perhe on ollut enemmän kotona, joten sähköä ja vettä on kulunut enemmän kuin tavallista. Mutta muutoin tulot ja menot ovat pysyneet samoina. (Haastateltava 9.)

Yleisesti suurimmaksi menoeräksi koettiin erilaiset verkkokaupat. Verkkokaupoista tilattiin esimerkiksi vaatteita, teknologiaa sekä muita kodin sisustukseen ja ehostukseen liittyvää irtaimistoa. Koronapandemian myötä on yleistynyt myös ruokaostosten tilaaminen verkkokaupan välityksellä. Lähtökohtaisesti ruokakauppoihin on mennyt huomattavasti enemmän rahaa nyt, kun ruokaa on alettu valmistamaan enemmän kotona. Lisäksi etätyöskentelyn myötä kotona on oltu entistä enemmän, mikä on itsessään kasvattanut tiettyjä menoja, esimerkiksi sähkön ja veden kulutuksen on huomattu kasvavan ja näin ollen aiheuttavan suurempia menoeriä. Toisaalta etätyöskentely on tarjonnut mahdollisuuksia tehdä säästöjäkin. Esimerkiksi työmatkojen poistuttua, polttoainekustannuksina tehdyt säästöt olivat aiheuttaneet merkittäviä mahdollisuuksia siirtää rahaa sivuun kuukausitasollakin.

Suhteessa enemmän mennyt rahaa viihde-elektroniikkaan, mutta muuten ei
(Haastateltava 1).

Viime keväänä rahaa säästy paljon, kun sai palkkaa normaalisti, mutta ei tarvinnut etätöitä tehdessä kulkea autolla töihin eikä kaupoissa voinut käydä kiertelemässä, joten välttyi heräteostoksilta (Haastateltava 2).

Rahan säästymisen osalta tilanne oli koettu pääasiassa kahdella eri tapaa. Osassa haastateltavista rahaa oli jäänyt säästöön huomattavastikin, pääsääntöisesti kuitenkin hieman normaalia enemmän, kun taas toinen, pienempi osa oli kokenut säästöjen suhteen tilanteen olevan sama kuin koronavirusta edeltävinäkin vuosina. Kuten aiemmin nousikin esille, suurimpia säästämiskohteita ovat olleet matkustamisen sekä tapahtumien rajoittamisesta muodostuneet säästöt. Lisäksi yleinen kulutus oli pienentynyt jossain määrin, mistä johtuen rahaa jäi normaalia enemmän sivuun. Haastateltavien kohdalla, joilla säästöjä ei muodostunut, oli lähtökohta pääasiassa säästöjen osalta sama. Rahaa yleisesti jäi säästöön muun muassa edellä mainituista säästämisen kohteista. Kuitenkin nämä säästöt löysivät nopeasti uuden kohteen. Tällaisia esille tulleita asioita olivat esimerkiksi uuden auton ostaminen sekä yleisesti kodin viihtyvyyden parantaminen. Tällä tavoin säästöistä saatu etu siis pysyi lähes samana edellisiin vuosiin verrattuna tai ainakaan sen ei koettu kyseisissä tapauksissa aiheuttavan normaalia poikkeavaa eroavaisuutta säästöjen kertymiseen.

Ei ole juurikaan vaikuttanut säästöihin. Nettishoppailuun mennyt enemmän rahaa mutta toisaalta ei ole matkusteltu ulkomaille eikä juuri Suomen sisälläkään.

Säästöjen suhteen plusmiinus nolla. (Haastateltava 5.)

Kulutustottumuksien ja rahojen käyttökohteena olevat syyt vaihtelivat myös suuresti. Joillekin taloudellinen epävarmuus aiheutti sen, että säästöön nimenomaan haluttiin entistä enemmän rahaa. Toisin sanoen tarkoituksena oli hankkia taloudellista puskuria äkillisiä muutoksia varten, vaikka tulojen suhteen muutoksia ei ollutkaan tiedossa. Toisaalta kaikki pyrkivät jossain määrin pitämään normaalia enemmän varojaan käteisenä, mutta osa kuitenkin teki erilaisia hankintoja muista asioista säästetyillä varoilla. Pieni osa haastateltavista näki säästöjen suhteen mahdollisuuden sijoittaa niitä erilaisiin sijoitusinstrumentteihin. Pääasiassa tämä kosketti henkilöitä, jotka olivat entuudestaan perehtyneet joissain määrin sijoittamiseen ja erityisesti

osakesijoittamiseen. Kuitenkin samaan aikaan osakesijoittaminen alkoi kiinnostaa myös muitakin haastateltavia, joille kyseinen sijoituskohde ei ollut entuudestaan erityisen tuttu tai sen mielenkiinto sijoituskohteena alkoi kiinnostaa. Syynä tämän ajatuksen heräämiselle koettiin esimerkiksi media, jossa asiasta uutisoitiin paljon.

5.2 Säästäminen ja sijoittaminen

Ensimmäisenä sijoituskohteista keskustellessa lähdettiin liikkeelle siitä, mitä sijoituskohteita haastateltavalla on tällä hetkellä käytössä. Yleisimpiä sijoituskohteita ovat erilaiset sijoitusrahastot sekä osakkeet. Lisäksi jokaisella on myös talletus- tai säästötili varallisuuden säilyttämistä varten. Sijoitusrahastoista moni on hajauttanut salkkuaan niin, että heillä on sekä matalariskisempiä että korkeariskisempiä sijoituksia. Monet näistä ovat suoraan pankkiensa tarjoamia sijoitusrahastoja, jotka he ovat valinneet oman riskinsietokykynsä mukaisesti. Osakkeiden suhteen haastateltavien keskuudessa oli puolestaan eroavaisuuksia. Pääasiassa osakesijoittamista harjoittivat ikähaarukan nuorempaa osaa edustavat henkilöt, kun taas ikähaarukan toisessa päädyssä oli painotettu enemmän sijoitusrahastoihin. Osakesijoittaminen kuitenkin koettiin yleisesti entistä kiinnostavampana vaihtoehtona. Lisäksi yhdellä nimenomaan nuoremmista haastateltavista oli sijoitettuna pieni määrä varoja kryptovaluuttoihin.

Olen hetki sitten aloittanut perehtymisen osakkeisiin ja tehnyt hieman omia sijoituksia niihin. Osakkeiden suhteen viime keväänä olikin mielenkiintoinen tilanne, kun kurssit putosivat. (Haastateltava 5.)

Mielenkiinto osakesijoittamiseen on kasvanut (Haastateltava 7).

Viimeisen vuoden aikana tapahtuneet heilahtelut sijoituskohteiden parissa saivat erään haastateltavista siirtämään osan sijoituksistaan matalariskisempiin kohteisiin sekä jopa realisoidaan rahoja perinteiselle talletustilille. Nämä tapahtumat koskivatkin nimenomaan keväällä 2020 tapahtunutta notkahdusta markkinoilla. Haastateltava ei kuitenkaan osannut tarkasti arvioida syytä päätökselleen.

Syynä saattoi olla paniikki sijoitusten arvon laskusta tai kesän aikana tulevat suuremmat menot (Haastateltava 6).

Valtaosa haastateltavista on kuitenkin pyrkinyt välttämään hätiköityjä päätöksiä. Varojen on pääasiassa annettu olla sellaisenaan sijoituskohteissa eikä niille ole juurikaan tehty mitään. Kuitenkin osa on nähnyt kurssiheilahtelujen ja erityisesti isomman notkahduksen tarjonneen osakesijoittajalle mahdollisuuksia, jolloin kalliimpia osakkeita on voinut ostaa halvemmalla hinnalla. Sijoituksia on kuitenkin tehnyt vain yksi haastateltavista.

Sijoituskohteiden valintaan vaikuttavat tekijät muodostuvat pääasiassa riskin ja tuoton välistä suhteesta. Osalle sijoittaminen on hyvin pitkällä aikavälillä tapahtuvaa toimintaa, joka näin ollen vaikuttaa myös siihen, että sijoitukselle halutaan hyvin maltillinen tuotto ja riski. Suurella osaa sijoitushorisontti oli suunniteltu arviolta 10 vuoden ajanjaksolle, jolloin suurempia riskejä ei myöskään haluttu ottaa. Tyypillinen sijoituskohteeksi oli hyvin matalariskinen sijoitusrahasto. Samalla asialla oli myös kääntöpuoli, jossa puolestaan haluttiin isompaa tuottoa sijoitukselle isommalla riskillä. Sama ilmiö kosketti erityisesti nuorempia haastateltavia. Haastatteluissa esille nousi paljon myös keskustelut sijoituskohteiden vastuullisuudesta. Sijoituskohteiden vastuullisuuden koetaan olevan entistä vetovoimaisempi ominaisuus sijoituskohteen valinnassa.

Eettisesti kestävätkä yritykset kiinnostavimpia. Myös riski ja tuotto suhde täytyy miettiä. (Haastateltava 9.)

Sijoitussuunnitelman osalta on huomattavissa, että vaikka kyseessä on tärkeä dokumentti sijoittamisen suhteen, ei se ole kaikilla ainakaan niin kattava kuin se usein voisi olla. Sijoitussuunnitelma monilla pääasiassa muodostui siitä, että esimerkiksi kerran kuukaudessa siirretään varallisuutta sijoituskohteeseen, eikä varinaista sijoitushorisonttia ole muodostettu. Pääsääntöisesti kyse oli kuitenkin pitkän aikahorisontin sijoituksista. Eräällä haastateltavalla oli myös hyvin tarkka ja yksityiskohtainen sijoitussuunnitelma, jossa oli monipuolisesti huomioitu muun muassa se, että kuinka paljon tietyn sijoituskohteen hinta voi laskea, jotta sen myyminen on järkevää. Sijoitussuunnitelman tarkka noudattaminen myös koettiin äärimmäisen tärkeäksi, sillä maaliskuussa 2020 tullut kurssien notkahdus olisi voinut tulla kalliiksi, mikäli suunnitelmassa ei olisi pysytty.

Olen laittanut pienen summan kuukausittain rahastoon ja eläkevakuutukseen. Aloitin noin 15 vuotta sitten, joten ei muutosta (Haastateltava 3.)

Löytyy sijoitussuunnitelma, jossa käyty läpi tulot ja paljon rahaa pystyy laittamaan sivuun. Tarkoitus olisi, että noin 20 vuoden päästä rahaa olisi oikeasti paljon sijoitettuna eli kyseessä pitkän tähtäimen suunnitelma. (Haastateltava 4.)

Sijoittamisen tavoitteiden osalta aiemmin tulikin esille, että kuluneen vuoden aikana ollut epävarma taloudellinen tila on saanut aikaan sen, että varoja on haluttu pitää nopeasti saatavilla taloudellisena puskurina. Vuoden aikana säästyneitä varoja on siis jätetty sijoittamatta ja tällä hetkellä odottaa käyttötarkoitusta. Haastateltavista vain harva kertoi nostaneensa sijoituskohteista varoja pois nimenomaan taloudellisen puskurin vuoksi. Pääsääntöisesti omien tavoitteiden osalta oltiin hyvin luottavaisia ja niihin uskotaan edelleen. Varsinkin taantumien jälkeen tapahtunut nopea talouden elpyminen toi jonkinlaista varmuutta omiin sijoituskohteisiin. Kuitenkaan kaikki eivät kokeneet sijoitusten tekoa tällä hetkellä mielekkääksi

Ei ole lapsiperheessä ylimääräistä mitä sijoittaa (Haastateltava 2).

5.3 Tulevaisuuden näkymät

Tulevaisuuden näkymiin suhtauduttiin melko positiivisesti. Työn ja muiden tulolähteen pysymiseen uskottiin myös tulevaisuudessa. Osa jopa uskoi talouden parantuvan tulevaisuudessa, kun viruksen leviämistä estävät rajoitukset vähitellen poistuvat ja pystytään liikkumaan ja elämään normaalisti. Taloudellisen tilanteen lisäksi myös omien sijoitusten uskotaan kerryttävän tuottoa jatkossa suunnitellusti. Sijoitusten osalta luotetaan edelleen historialliseen tietoon siitä, että kurssit ajan myötä nousevat, vaikka yksi haastateltavista oli tehnyt hätiköityjä päätöksiä sijoitusten suhteen.

Oma taloudellinen tilanne pysyy samana tai paranee jatkossa (Haastateltava 6).

Uhkakuvat pääasiassa koskevat puolestaan koronavirusta ja sen aiheuttamien rajoitusten pitkittymistä. Pitkittyneiden rajoitustoimien myötä myös muiden toimialojen uskottaisiin joutuvan ongelmiin, jotka osa haastateltavista kokee epävarmuustekijöinä oman taloutensa tilanteen kannalta. Haastateltavista kaikki ovat yleisesti samaa mieltä siitä, että Suomi on selvinnyt taantumasta odotettua paremmin, vaikkakin rajoitukset ovat olleet haastavampia tiettyjä toimialoja kohtaan. Loppujen lopuksi kaikki haastateltavat olivat yhteisesti samaa mieltä siitä,

että vastaavanlaisen taloustaantumien toteutuminen uudelleen olisi hyvin epätodennäköistä. Toisaalta koronaviruksesta ei ole jäänyt varsinaisesti sellaisia oppeja, joita jatkossa tarvitaan. Tärkein yksittäinen asia, joka tuli esille liittyi nimenomaan malttiin ja suunnitelmassa pysymiseen.

Korona ei ole meillä juuri vaikuttanut esimerkiksi töissä. Toki jos korona vielä pahenisi ja jatkuisi pitkään alkaisi varmaan vaikuttamaan enemmän. Pidetään kyllä aika epätodennäköisenä. (Haastateltava 8.)

5.4 Taloudellisen tilanteen ja säästämisen pohdinta

Rahankäytön ja taloudellisen tilanteen osalta kaikilla haastateltavilla sattui olemaan siinä mielessä onnekas asema, että koronakriisi ei ollut vaikuttanut heidän tuloihinsa millään tapaa. Mielenkiintoista tästä tekeekin se, että vaikka omaa taloudellista asemaa ei varsinaisesti nykyinen talouskriisi haastanut, oli se silti herättänyt osassa haastateltavista halua kerryttää varallisuutta pahan päivän varalle, mikäli yllättäviä muutoksia tulisi tuloihin tai muuten taloudelliseen tilanteeseen. Tämä ilmiö sinänsä on ymmärrettävää, sillä epävarmassa taloudellisessa tilanteessa halutaan varmistaa oma talous, mutta silti kyseessä olevilla henkilöillä ei ollut epäilystä siitä, etteikö heidän tulonsa pysyisi samana kriisin yli sekä sen jälkeenkin.

Toisaalta vaikka tulojen suhteen muutoksia ei ollut odotettavissa, oli menot silti pääasiassa pienentyneet muuttuneiden kulutustottumusten sekä rajoitusten vuoksi. Tälle antaa hyvin tukea myös Tilastokeskuksen teettämä talouden tilannekuva, jonka kautta on nähtävissä, että kuluneen vuoden aikana menojen on huomattu pienenevän sekä lisäksi tulojen hieman kasvavan (Kuusisto & Liukkonen 2021). Luonnollisesti tästä jää rahaa sivuun normaalia enemmän, mutta kuten haastattelujen kautta nousee esille, tämä raha ei automaattisesti mene esimerkiksi säästöön odottamaan sen sijoittamista johonkin sijoituskohteeseen. Säästetylle rahalle löytyy helposti jokin toinen käyttökohde, mikäli alkuperäinen suunnitelma, kuten lomatka peruuntuu.

Työssä aiemmin esille tulleen luottamusindikaattorin suhteen nousi esille myös haastattelujen kautta tämänhetkinen luottavainen suhtautuminen ennen kaikkea omaan talouteen (Kuusisto

& Liukkonen 2021). Toki kuten aiemmin mainitsin, haastateltavat olivat hyvin luottavaisia tulojensa suhteen, mikä automaattisesti luo vakaamman asetelman taloudelliseen tilanteeseen. Haastateltavien luottamus omaan talouteen koettiin pysyvän ennallaan jatkossakin ja jopa parantuvan. Kuitenkin esille nousi myös pieni epäily siitä, että tilanne, jossa taantuma pitkityy, voisi tuottaa ongelmia myös heidän tulojensa saannin suhteen.

Koronaviruksen alkuvaiheessa keväällä 2020 ihmiset pyrkivät parhaansa mukaan siirtämään isompia hankintoja tulevaisuuteen, kun nykyisestä pandemiatilanteesta on selvitty. Puolestaan nyt keväällä 2021 Tilastokeskuksen tutkimukset osoittavat, että ihmiset uskovat omaan talouteensa entistä enemmän ja ovat valmiimpia kuluttamaan rahaa (Kuusisto & Liukkonen 2021). Tämä heijastuu jossain määrin myös haastateltavien vastauksista. Vuoden 2021 kevään aikana tilanne on vähitellen muuttunut ja uusia hankintoja ollaan nyt valmiita tekemään. Osa syynä tähän on se, että vaikka suuria säästöjä ei ole muodostunut, on se kuitenkin omalta osaltaan muodostanut erilaisten investointien tekemisen mielekkäämmäksi. Ihmisille on oletettavasti muodostunut ennen kaikkea tarvetta kasvattaa kulutustaan nyt, kun ainakin jossain määrin virustilanne alkaa rauhoittumaan ja yleinen taloudellinen tilanne tasoittuu. Haastatteluista käy selvästi ilmi, että ihmisten yleiset kulutustottumukset ovat hieman muuttuneet kuluneen vuoden aikana, esimerkiksi verkon kautta ostetaan entistä enemmän. Kaiken kaikkiaan tämä viestii puolestaan optimistisemmasta taloudellisesta tilanteesta, jossa ihmiset haluavat vähitellen siirtyä kuluttamaan säästyneitä varojaan. Tällä on myös tärkeä rooli sen suhteen, että talous saadaan uudelleen liikkeelle ihmisten ostaessa erilaisia tuotteita ja palveluja.

Säästöjen kertymisen suhteen haastateltavilla oli pääasiassa kaksi erilaista näkökulmaa. Ensinnäkin säästöjä oli huomattu kertyneen hieman enemmän esimerkiksi kulutuksen vähetessä, kun taas toisessa vaihtoehdossa muut menot olivat nousseet lähes samassa suhteessa ja näin ollen syöneet kerrytetyt säästöt. Osittain tätä tukee myös Säästöpankin vuosittainen säästämisbarometri (Säästöpankki 2020). Joka tapauksessa vaikuttaisi siltä, että suuria säästöjä ei kuluneen vuoden aikana olla saatu muodostettua. Säästöjen syntymisen taustalla voidaankin siis nähdä esimerkiksi muuttuneet kulutustottumukset ja työskentelytavat sekä yleinen epävarmuus taloudellisessa tilanteessa, jotka ajavat säästöjen kerryttämiseen pahan päivän varalle. Huomioitavaa on myös se, että Suomessa on muihin euroalueen maihin verrattuna säästetty vähemmän suhteessa bruttokansantuotteeseen, mikä omalta osal-

taan voisi selittää sitä, miksi säästöjä ei ole koettu muodostuvan niin paljoa. Lisäksi mielenkiintoista säästöjen osalta on se, mihin nämä varat päätyvät. Talouden kasvun kannalta onkin huomioitava nimenomaan se, kuinka paljon näistä varoista päätyy erilaisiin sijoituskohteisiin, kuten asuntoihin tai rahoitusmarkkinoille, ja puolestaan kuinka paljon tuotteisiin ja palveluihin. (Busk ym. 2021.)

5.5 Sijoittamisen pohdinta

Sijoittamisen suhteen haastateltavat kuvasivat mielestäni melko hyvin keskivertosuomalaista sijoittajana. Esimerkiksi suurempia riskejä sijoitusten suhteen ei pääasiassa haluttu ottaa, vaan tarkoituksena oli maltillisella riskillä ja pitkäjänteisellä sijoittamisella saada aikaan tuottoja. Hyvää hajontaa tuloksiin toi myös ikähaarukan nuorempaa osaa edustava sijoittaja, jonka sijoituskohteet olikin valittu nimenomaan korkeampaa tuottoa tavoitellen. Vaikka määrällisesti haastateltavia sijoittajia ei ole paljoa, antavat ne silti hyvää käsitystä siitä, millä tavoin kulunut vuosi on vaikuttanut sijoituskohteisiin ja sijoittamiseen yleisesti.

Suosituin haastateltavien sijoituskohteista oli sijoitusrahastot, joista suurin osa oli matalariskiisiä rahastoja. Sijoitusrahastojen joukossa oli myös keskivertoisia rahastoja tuotto-odotuksen ja riskin suhteen. Osakesijoittaminen oli kaikille jossain määrin tuttua mutta haastateltavista vain pienellä osalla oli niitä itsellä käytössä. Osakesijoittamisesta keskustellessa kuitenkin kaikilla oli kuluneen vuoden aikana lisääntynyt suurempi kiinnostus kyseiseen sijoituskohteeseen. Vähintään osakerahastoon sijoittaminen vaikutti kiinnostavalta. Puolestaan kryptovaluutat olivat monille sellainen sijoituskohde, johon omia varoja ei haluttu pääsääntöisesti sijoittaa.

Osakesijoittamista kohtaan kasvanut mielenkiinto oli herännyt suuressa osin keväällä 2020 pörssissä tapahtuneen notkahduksen myötä, jolloin erityisesti muodostui mahdollisuuksia ostaa halvemmalla normaalisti hyvin kalliita osakkeita. Oma osuus osakesijoittamiseen vetovoimaan on myös ollut medially, joka on uutisoinut asiasta paljon. Toisaalta taustalla on myös monessa tapauksessa syynä sekin, että monella on vapaa-aikaa normaalia enemmän. Etätyöskentely, rajoittuneet harrastusmahdollisuudet ja muut vastaavat rajoitukset ovat saaneet aikaan sen, että omaa taloutta ja sijoittamista mietitään entistä enemmän. Koronavuosi onkin

siis siinä mielessä tarjonnut esimerkiksi uusille osakesijoittajille hyvät mahdollisuudet perehtyä asiaan ja ryhtyä sijoittamaan osakkeisiin tai osakerahastoihin. Osakesijoittamisen suosiota tukee aikaisemmin luvussa 2.1.2 käsitelty Pörssisäätiön julkaisema tilasto osakkeiden kotitalousomistajien määrästä, josta on nähtävillä, että viimeisen 12 kuukauden aikana on tullut huomattava määrä uusia omistajia (Pörssisäätiö 2021). Myös Osakesäästäjien, Pörssisäätiön ja Viisas Raha -talouslehden teettämän sijoittajabarometrin mukaan 76 prosenttia yli 3500 sijoittajasta oli kasvattanut sijoituksiaan osakemarkkinoilla viimeisen puolen vuoden aikana (Krok 2021).

Kuten työssä aiemmin tulikin esille, niin myös sijoitusrahastojen rahastopääoma oli kasvanut ennätysellisiin lukemiin vuonna 2020 vaikeasta keväästä huolimatta. Mielenkiintoinen huomio Suomen Pankin tiedotteessa on myös se, että osakerahastot ovat nyt suosituin rahastotyyppi korkorahaston sijaan. Tämä muutos onkin siivittänyt sijoitusrahastojen rahasto-osuusvelan ennätysellisen suureksi. (Suomen Pankki 2021b.) Osakesijoittamisen suosio näkyy siis suorina osakekauppoina sekä epäsuorina osakesijoituksina sijoitusrahastojen kautta.

Vaikka sijoituskohteiden suosiossa on tapahtunut selviä eroja kuluneen vuoden aikana, esimerkiksi osakesijoittamisessa, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, että se olisi kaikille sopiva vaihtoehto. Tarkoittaen sitä, että joillekin matalariskinen sijoitus on juuri se toimivin ratkaisu, jolloin ei tarvitse pelätä omien varojensa katoamista. Tässä kohtaa oma riskinsietokyky määrittelee selvästi sen, mitkä ovat itselle toimivampia sijoituskohteita, niin tuotto-odotusten kuin riskinkin suhteen.

Kuluneen vuoden aikana kertyneitä varoja ei kuitenkaan aina haluta suoraan sijoittaa mihinkään tai ainakin taloudellisen tilanteen halutaan rauhoittuvan. Rahaa ei siis haluta sen vuoksi sijoittaa mihinkään, koska taloudellisesti epävarman tilanteen vuoksi rahaa halutaan pitää helposti saatavilla käteisinä varoina. Sama havainnon voi tehdä Säästöpankin säästämismetrometrissa, jossa sijoittamisen esteenä koettiin epävarmuus omasta taloudellisesta tilanteesta niin, että vuoden 2019 lukema oli kolme prosenttia ja vuoden 2020 lukema puolestaan 20 prosenttia (Säästöpankki 2020). Taloudellinen tila sijoittamisen suhteen voidaan siis kokea mahdollisuutena tai sitten sijoittamisen aloittamista halutaan siirtää myöhemmäksi, kun oman talouden kannalta sen kokee mieluisaksi.

Sijoituskohteiden suhteen voidaan siis sanoa yleisesti, että osakesijoittaminen on tällä hetkellä erittäin suosittua. Jos kuitenkin jätetään sijoituskohteet itsessään pois ja mietitään muita tekijöitä sijoittamiseen liittyen, nousee esille hyvin vahvasti vastuullisuus, joka on viime vuosien aikana enenevässä määrin liitetty sijoittamiseen. Toisaalta haastattelujen kautta tämä nousikin esille vain idean tasolla eli käytännössä vastuullista sijoittamista ei ollut haastateltavilla omissa kohteissa ainakaan toistaiseksi. Kuitenkaan ei voida siis sanoa, että koronaviruksella olisi varsinaisesti vaikutusta tähän ilmiöön. Kyseessä on siis enemmänkin trendi kuin koronaviruksesta johtuva ilmiö, joka tulee yleistymään entisestään. Vastuullisuuden lisäksi riskin ja tuoton välinen suhde ovat olleet merkittävässä roolissa sijoituskohdetta valitessa kuluneen vuoden aikana. Toisaalta tämä kuvastaakin erinomaisesti sijoitussuunnitelman tärkeyttä. Kun sijoittaminen on asianmukaisesti suunniteltua, pystytään sen avulla varautumaan yllättäviinkin tilanteisiin niin, ettei suurempaa vahinkoa pääse tapahtumaan.

Haastateltavien osalta huomioitiin myös, monta henkilöä heidän talouteensa kuuluu. Haastattelujen kautta nousi esille, että pienten lasten vanhemmilla ei ole ollut koronavuoden aikana mahdollisuutta tai halua sijoittaa rahojaan, vaikka säästöjä lähtökohtaisesti olisikin kertynyt. Haastattelujen osalta tilanne oli puolestaan eri talouksissa, joissa lapset olivat aikuisia, lapsia ei ollut tai kyseessä oli sinkkotalous. Vaikka sijoituksiin valtaosa haastateltavista ei halunnut tehdä muutoksia sijoituksiinsa, oli kuitenkin kiinnostus sijoituskohteita kohtaan noussut. Mielestäni tässä heijastuu erilaisten talouksien rohkeus. Talouksissa, jossa pienempiä lapsia ei ole tai kyseessä on sinkkotalous, on helpompi tehdä rohkeampia päätöksiä sijoitusten suhteen verrattuna esimerkiksi lapsiperheeseen, jossa ylimääräistä sijoitettavaa ei lähtökohtaisesti ole paljoa.

5.6 Tulevaisuuden näkymien pohdinta

Kuten haastattelun tuloksissa käy ilmi, suhtaudutaan tulevaisuuteen melko optimistisesti. Haastateltavien kohdalla suurempaa pelkoa ei oman talouden osalta ole. Kuitenkin on olemassa pieni epäily siitä, että taloustaantumien pitkittyessä voisi siitä aiheutua epäsuorasti ongelmia myös heillekin. Asia on tietysti päinvastainen niiden työntekijöiden ja yrittäjien keskuudessa, joilla toimintaa on jouduttu väliaikaisesti tai jopa lopullisesti sulkemaan. Mutta kuten aiemmin tuli esille, haastateltavien keskuudessa taloudellinen tilanne koettiin vakaaksi.

Suomalaisten positiivinen suhtautuminen omaan sekä Suomen talouteen on havaittavissa Tilastokeskuksen julkaisussa kuluttajien luottamuksesta. Koronaviruksen alkuvaiheilla ollut pessimistinen suhtautuminen vaikuttaa hävinneen 2021 alkuvuoden puolella. Tilastossa on nähtävissä, että suhtautuminen omaan talouteen oli äärimmäisen positiivinen huhtikuussa 2021. Samoin optimistisesti suhtaudutaan oman talouden kehitykseen jatkossa. Positiivista on myös huomata, että Suomen talouden uskotaan kehittyvän positiivisesti seuraavan vuoden aikana, sillä koko virustilanteen ajan kyseinen lukema on ollut negatiivinen. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2021.) Voi olla, että kyse on siitä, että koronaviruksen pessimistinen vaihe vähitellen poistuu ja aletaan tekemään suurempia hankintoja tai kevään myötä tullut pirste ihmisten arkeen. Joka tapauksessa tämä on positiivinen ilmiö, jonka kautta talouden pyörät saadaan jälleen pyörimään.

6 YHTEENVETO

Työn tarkoituksena on selvittää, miten vuonna 2020 alkanut COVID-19-pandemia on vaikuttanut ihmisten säästämiseen ja sijoittamiseen. Tavoitteena oli saada selville asioita, jotka ovat ohjanneet ihmisiä tekemään päätöksiä viimeisen vuoden aikana säästämiseen ja sijoittamiseen liittyen. Loistavana tukena työn toteuttamisen suhteen toimivat työssä käytetyt tilastot ja julkaisut viimeiseltä vuodelta Suomen ja suomalaisten talouden suhteen.

Työn laadullisessa osiossa käytettiin haastatteluja ja haastateltavat edustivat kolmea eri maantieteellistä aluetta: pääkaupunkiseutua, Etelä-Pohjanmaata ja Oulun seutua. Haastattelujen perusteella ei kuitenkaan noussut esille sellaista ilmiötä, jonka voisi suoraan heijastaa heidän edustamiinsa maantieteellisiin alueisiin. Toki on selvää, että pahimmilla virusalueilla, kuten pääkaupunkiseudulla, ovat vaikutukset olleet paljon merkittävämpiä arjessa, verrattuna esimerkiksi Etelä-Pohjanmaahan, ja näin ollen vaikuttaneet kulutuskäyttäytymiseen. Esimerkiksi harrastusmahdollisuuksia on rajoitettu huomattavasti enemmän Etelä-Suomessa. Ikäkauman suhteen on myös huomioitava, että tarkoituksena oli tuoda erilaisia näkökantoja haastattelujen kautta saatuihin vastauksiin. Haastateltavien iän suhteen ei siis voida tehdä johtopäätöksiä tietynlaisista ilmiöistä. Talouden koolla puolestaan huomattiin olevan vaikutusta sijoitusratkaisuihin. Pandemiavuoden aikana lapsiperheet olivat varovaisempia sekä haultomampia sijoittamisen suhteen.

Haastattelujen kautta on pääteltävissä, että ihmisten kulutustottumukset ovat muuttuneet osittain tai mahdollisesti pysyvästi. Tällä hetkellä monet tuntuvat olevan ikään kuin hurmoksessa, jossa erilaisten suurempien kohteiden hankinta on nyt ajankohtaista. Rahaa on jäänyt säästöön, kun suurempia hankintoja ei olla haluttu tehdä taantuman pahimpina aikoina. Nyt kun tilanne alkaa näyttämään siltä, että koronavirus alkaisi vähitellen hellittämään alkaa myös ihmisten kuluttaminen kasvamaan.

Sijoittamisen suhteen kulunut vuosi on selvästi tuonut uusia yksityishenkilöitä sijoitusmaailman ääreen. Monille erityisesti osakesijoittaminen on noussut entistä kiinnostavammaksi sijoituskohteeksi. On myös selvästi nähtävissä erilaisia trendejä, joiden mukaan sijoittamista halutaan toteuttaa. Vaikka kyseessä ei ole suoraan koronaviruksesta johtuva tilanne, on ihmi-

siä silti kuluneen vuoden aikana entistä enemmän alkanut kiinnostaa vastuullinen sijoittaminen. Onkin mielenkiintoista huomata, millaiset asiat jatkossa tulevat sijoitusmaailmassa uusiksi ilmiöiksi.

Tilastojen ja julkaisujen kautta on nähtävissä, että osakesijoittamisen suosio suorina osakekauppoina ja epäsuorina sijoituksina rahastojen kautta on kasvanut merkittävästi. Myös haastatteluista on huomattavissa kasvanut kiinnostus osakesijoittamiseen. Kuten esille aiemmin tuleekin, syy tälle voidaan nähdä opportunistisessa ajattelutavassa eli 2020 maaliskuussa tapahtunut notkahdus pörssissä sai aikaan sen, että kalliimpia osakkeita sai halvempaan hintaan. Toki tämä mielestäni koskeekin nimenomaan sellaisia sijoittajia, jotka ovat odottaneet mahdollisuutta jo jonkin aikaa. Toisin sanoen kyseessä ei todennäköisesti ole ollut täysin sijoittamisen ensi askeleita ottavat sijoittajat. Toisessa mahdollisessa vaihtoehdossa kyse on puolestaan yksinkertaisesti vapaa-ajan määrästä. Sijoittamisessa erityisen tärkeää on aina ymmärtää, mihin on sijoittamassa ja monille ajanpuute voi olla ongelma sijoituspäätöksen teolle. Koska erilaisten koronarajoitusten myötä vapaa-aikaa on jäänyt enemmän, on ihmisillä ollut enemmän aikaa paneutua omaan taloudelliseen tilaansa tai miettiä omia sijoituksiaan. Toisaalta oman talouden kartoittaminen on valitettavan monille ollutkin pakollinen toimenpide viime vuoden haasteista selviämiseen.

Työlle asetetuissa tavoitteissa onnistuttiin kiitettävästi. Haastattelujen kautta saadut vastaukset sekä valmiit tilastot ja raportit tukivat hyvin toisiaan. Tämä kautta pystyttiin paremmin syventymään erilaisiin ilmiöihin sekä saamaan uskottavuutta saaduille tuloksille. Haastateltavat kuvasivat mielestäni hyvin keskivertosuomalaista sijoittajaa, vaikkakin mukana oli myös haastateltavia, joilla oli hieman monipuolisempia sijoituskohteita sekä yleisesti keskivertoa syvällisempi käsitys sijoittamisesta. Tutkimuksen osalta yksityiskohtaisempaa tietoa olisi voinut lisäksi tarjota haastateltava, joka olisi ollut hyvin perehtynyt sijoittamiseen ja erityisesti osakesijoittamiseen, ja näin ollen olisi voinut tarjota uudenlaisia näkökantoja. Tästä huolimatta voidaan työn tutkimuksellisesta osiosta yhteenvedona sanoa, että tutkimus vastasi sen tarkoitukseen. Toisaalta koska kyseessä on niinkin ajankohtainen ja ainutlaatuinen tilanne globaalisti, voi tilannetta olla haastava analysoida tällä hetkellä, kun tilanne ei ole vielä normalisoitunut. Tulevaisuudessa koronaviruksen jälkeisenä aikana on mahdollisesti parempi analysoida, millä tavoin säästämiseen ja sijoittamiseen liittyvät tottumukset ja tavat todellisuudessa muuttuivat. Työ antaa myös loistavat mahdollisuudet jatkotutkimusten toteuttamiselle.

Esimerkiksi vuoden päästä toteutettu kvantitatiivinen tutkimus voisi antaa hyvin tukea ja käsitystä sille, miten koronaviruspandemia todellisuudessa vaikutti. Työ toisaalta toimii myös eräänlaisena esitutkimuksena, jota voisin mahdollisesti hyödyntää lähtökohtana tulevissa opinnoissani.

LÄHTEET

- Bergman, S. 2021. Kryptovaluutat ja niihin sijoittaminen 2021. Sijoitusrahastot. Saatavissa: <https://sijoitusrahastot.org/kryptovaluutat/> Viitattu 28.4.2021
- Busk, H., Godenhielm, M., Heimonen, R., Holappa, V., Huovari, J., Keskinen, P. & Lahtinen, M. 2021. PTT-ennuste, Kansantalous 2021 kevät. Helsinki. PTT. Saatavissa: <https://www.ptt.fi/ennusteet/kansantalous-ja-asuntomarkkinat.html> Viitattu 12.5.2021
- Congressional Research Service. 2021. Global Economic Effects of COVID-19. Saatavissa: <https://fas.org/sqp/crs/row/R46270.pdf> Viitattu 9.5.2021
- Eduskunta. 2015. Kreikan talouskriisi. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/EU_katsaus_12.6.2015.aspx Viitattu 9.5.2021
- Elo, H. & Saarhelo, J. 2018. Osakesijoittajan maailmanvalloitus. Helsinki: Alma Talent. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.76265> Viitattu 26.4.2021
- Eurooppatiedotus. Perustietoa EU:sta. Ulkoministeriö. Saatavissa: <https://eurooppatiedotus.fi/perustietoa-eusta/historia/> Viitattu 9.5.2021
- Euro & Talous. 2021. Väliennuste: Kasvu vahvistuu pandemian väistyessä. Saatavissa: <https://www.eurojalous.fi/fi/2021/artikkelit/kasvu-vahvistuu-pandemian-vaistyessa/> Viitattu 20.5.2021
- Fasoúlas, E., Manninen, P. & Niiranen, V. 2019. Sijoittajan verotus ja verosuunnittelu. Helsinki: Alma Talent. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.78799> Viitattu 26.4.2021
- Finanssialalle. Säästämisen ja sijoittamisen perusteet. Saatavissa: <https://www.finanssialalle.fi/opintomateriaalit/finanssialan-perusteet/saastaminen-ja-sijoittaminen/saastamisen-ja-sijoittamisen-perusteet.html> Viitattu 26.4.2021
- Havia, P., Lappalainen, V. & Rinta-Loppi, A. 2014. Erilainen ote omaan talouteen: Vapaus, onni ja hyvä elämä. Helsinki: Talentum. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.75196> Viitattu 28.4.2021
- Heikinheimo, H. 2021. Osakesäästötili | Usein kysytyt kysymykset. Sijoittaja.fi. Saatavissa: <https://www.sijoittaja.fi/186732/osakesaastotili-kysymykset/> Viitattu 27.4.2021
- Jännäri, K. & Koskenkylä, H. 1995. Suomen pankkikriisin syiden tarkastelua. Kansantaloudellinen aikakauskirja. 91. vuosikerta, 1/1995. Saatavissa: <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/images/stories/kak/KAK11995/KAK11995Jannari.pdf> Viitattu 20.5.2021
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.78777> Viitattu 7.5.2021

- Kallunki, J., Martikainen, M. & Niemelä, J. E. 2019. Ammattimainen sijoittaminen. 8., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.78349#toc> Viitattu 27.4.2021
- Kauppalehti. 2021. Talletuskorot. Saatavissa: <https://www.kauppalehti.fi/porssi/korot/talletuskorot> Viitattu 13.5.2021
- Kiander, J. 2001. Laman opetukset. Suomen 1990-luvun kriisin syyt ja seuraukset. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Saatavissa: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148629/j27-5.pdf?sequence> Viitattu 24.4.2021
- Krok, M. 2021. Sijoittajabarometri 1/2021: "Nyt mennään lujaa". Viisas Raha. Saatavissa: <https://viisasraha.fi/Markkinat/Sijoittajabarometri-1-2021-%E2%80%9DNyt-menn%C3%A4%C3%A4n-lujaa%E2%80%9D> Viitattu 13.5.2021
- Kuusisto, T & Liukkonen, S. 2021. Talouden tilannekuva. Tilastokeskus. Saatavissa: <https://www.stat.fi/ajk/koronavirus/koronavirus-ajankohtaista-tilastotietoa/miten-vaikutukset-nakyvat-tilastoissa/talouden-tilannekuva> Viitattu 20.5.2021
- Kuusterä, A. & Tarkka, J. 2014. Suomen Pankki 200 vuotta. Suomen Pankki. Saatavissa: https://www.suomenpankki.fi/globalassets/fi/media-ja-julkaisut/julkaisut/muut_julkaisut/documents/sp200_02_nide.pdf Viitattu 15.5.2021
- Lindfors, J. Sommar, H. YLE. Elävä arkisto. Eurooppa velkakriisin kourissa. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/kategoria/elava-arkisto/eurooppa-velkakriisin-kourissa> Viitattu 28.4.2021
- Lindström, K. & Lindström, T. 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Helsinki: Talentum. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.75220> Viitattu 13.5.2021
- Orava, J. & Turunen, O. 2016. Osta, vuokraa, vaurastu. 5., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.75223> Viitattu 27.4.2021
- Puttonen, V. & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. 5. uud. p. Helsinki: Talentum Media. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.71251> Viitattu 27.4.2021
- Pörssisäätiö. 2021. Kotitalousomistajien määrä Suomessa. Saatavissa: <https://www.porssisaatio.fi/blog/statistics/kotitalousomistajien-maara-suomessa/> Viitattu 12.5.2021
- Pörssisäätiö. 2017. Osakesijoittamisen perusteet. Saatavissa: <https://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2017/08/Osakes%c3%a4%c3%a4st%c3%a4misen-perusteet-2017.pdf> Viitattu 27.4.2021
- Pörssisäätiö. 2015. Sijoitusrahasto-opas. Saatavissa: https://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2015/05/sijoitus_rahasto_opas_2015_b.pdf Viitattu 14.5.2021
- Ruokangas, P. 2020. Koronapotilas pääsi sairaalasta Rovaniemellä – kiinalaisnaisesta otetut uusimmat näytteet ovat osoittautuneet negatiivisiksi. Yle. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11192835> Viitattu 8.5.2021

Rothovius, T. 2020. Taantuma vai lama? Tieto & Trendit. Tilastokeskus. Saatavissa: <http://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2020/taantuma-vai-lama/> Viitattu 26.4.2021

Saario, S. 2016. Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. 12., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro. Saatavissa: <https://centria.finna.fi/Record/colibri.75214> Viitattu 27.4.2021

Savela, O. 2013. Euromaat eivät ole toipuneet talouskriisistä. Tilastokeskus. Saatavissa: https://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_003.html?s=0 Viitattu 25.4.2021

Sijoittaja.fi. Sijoittajan opas ETF-rahastoihin. Saatavissa: https://f.hubspotusercontent20.net/hubfs/3931673/Sijoittajan-opas-ETF-rahastoihin-1.pdf?_hstc=31082464.f39c0b74aa9015a596f4fa22b20e3cd4.1619380745312.1619465055519.1619467504012.3&_hssc=31082464.1.1619613921813&_hsfp=102209238&hsCtaTracking=8767c33a-9a34-42be-a37f-4a067071f41b%7Cbcb3b6df-4872-4dab-98c5-f1519610f611 Viitattu 29.4.2021

Suomen Pankki. 2021a. Talletus- ja lainakorot. Saatavissa: https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/kuviopankki/pankkitoiminta-suomessa/lainat-ja-talletukset/talletus_ja_lainakorot/ Viitattu 15.5.2021

Suomen Pankki. 2021b. Säästäminen ja sijoittaminen. Saatavissa: <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/saastaminen-ja-sijoittaminen/> Viitattu 13.5.2021

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2021. Kuluttajien luottamus. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: https://stat.fi/til/kbar/2021/04/kbar_2021_04_2021-04-27_tie_001_fi.html Viitattu 13.5.2021

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2009. Katsaus kulutuksen muutokseen. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/ktutk/2006/ktutk_2006_2009-06-08_kat_001_fi.html Viitattu 23.5.2021

Säästöpankki. 2020. Säästämisbarometri 2020. Saatavissa: <https://www.saastopankki.fi/fi/saastopankkiryhma/saastopankkikeskus/saastopankkiliitto/ajankohtaista/saastamisbarometri-2020> Viitattu 13.5.2021

Tilastokeskus. 2009. Teollisuuden toimialakatsaus IV/2008. Saatavissa: https://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-27_001.html?s=7 Viitattu 24.4.2021

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Viitattu 21.5.2021

Vero. 2021. Osakesäästötili. Saatavissa: <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/osakes%C3%A4%C3%A4st%C3%B6tili/> Viitattu 26.4.2021

Valtionkonttori. 2021. ASP-säästäminen ja ASP-laina. Valtionkonttori. Saatavissa: https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/rahoitus-ja-lainapalvelut/asp-saastaminen-ja-asp-laina/#asp-saastaminen_alaikaiset-asp-saastajat Viitattu 14.5.2021

Valtiovarainministeriö. 2020. Koronavirus iskee lujaa Suomen talouteen. Saatavissa: <https://vm.fi/-/koronavirus-iskee-lujaa-suomen-talouteen> Viitattu 10.5.2021

Vihriälä, V., Holmström, B., Korkman, S. & Uusitalo, R. 2020. Talouspolitiikan strategia koronakriisissä. Helsinki: Valtioneuvosto. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:13. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162224/VN_2020_13.pdf?sequence=48&isAllowed=y Viitattu 15.5.2021

Wilska, T., Nyrhinen, J., Tuominen, J., Šilinskas, G. & Rantala, E. 2020. Kulutus koronan aikaan - ja sen jälkeen. Tutkimus COVID-19-epidemian rajoitustoimien vaikutuksesta kuluttajien käyttäytymiseen, taloudelliseen toimintaan ja hyvinvointiin. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2020, 77 p. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/69106/978-951-39-8180-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 15.5.2021

Haastattelukysymykset

Rahankäyttö ja taloudellinen tilanne

1. Miten kulunut vuosi on vaikuttanut rahankäyttöön?
2. Miten kulunut vuosi on vaikuttanut tuloihin ja menoihin?
3. Onko rahaa jäänyt säästöön vai kulunut normaalia enemmän?
4. Millä tavoin kulunut vuosi on vaikuttanut säästöjen käyttöön?

Säästäminen ja sijoittaminen

5. Millä tavoin varallisuutta on sijoitettuna
6. Onko sijoituskohteille tehty joitain toimenpiteitä kuluneen vuoden aikana?
7. Onko kulunut vuosi vaikuttanut suhtautumista tiettyihin asioihin sijoituskohteiden valinnassa?
8. Millainen on sijoitussuunnitelmasi?
9. Onko suhtautumisesi omiin sijoituksiisi muuttunut kuluneen vuoden aikana?

Tulevaisuuden näkymät

10. Millaisena koet tulevaisuuden oman talouden kannalta?
11. Liittyykö tulevaisuuteen mielestäsi jonkinlaisia uhkakuvia?